

M. A. Akşit Koleksiyonundan

Kültür

6

Sosyal Antropolojik (kültürel) Açından Kadın, Aile, Çocuk/Bebek Kavramı *

*M Arif AKŞİT***

**Konuların farklı yorumlanması ve her bir kültüre göre doğru ve yanlış yargıya varılması üzerine, kişisel açıdan bunların doğal olduğu, yargılama boyutu ancak zarar oluşmuş ise söylenebileceği vurgusu bir toplantıda konuşma konusu olmuş burada bu yaptığım sohbet Makale ile aktarılmaktadır.*

*** Prof. Dr. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Neonatoloji ve Pediatri Genetik Uzmanı*

İnsanın tutum ve davranışlarının arka planında eğitim ötesinde, kültürel yapının etkileri de vardır. Doğuştan getirdiği yapı üstüne, başta annesi ve yetiştirilmesi ve eğitim de bu yapı üstünde bir boyut oluşturmaktadır.

Bu Makalede 8'li öğeler, kültürel yapı temelinde parametreler olarak irdelenmektedir. Temel alınan, yorumun dayanağı B. Güvenç¹ eserleri olmaktadır. Bunlar daha önce özetlenmiştir.

Yaşam, kişilik olarak belirli etkileşimlerin altında yapılanmaktadır. Bu Makalede genel kültürel öğeler üzerinde yorum yapılmaktadır.

Kültürel öğeler aynı şekilde, belirtildiği üzere olması gerekmez. Dörtgen denilince, kare, dikdörtgen, beşgen bile dörtgenin benzeridir. Her birey bu kültürel özellikleri kendine göre yapılandırır. Nasıl yüzümüzde aynı unsurlar; göz, kulak, kaş, ağız var ise de bizi oluşturması yapılanmadaki farklılıklardır. Kültürlerde de benzerlik olmakta, ancak buradaki yaklaşımlar kişiyi oluşturmaktadır.

Makalede belirtilenler kesin doğru ve gerçek değil, bir yorum ve simge olarak alınmalıdır.

Özet

Sosyal Antropolojik (kültürel) Açından Kadın, Aile, Çocuk/Bebek Kavramı

Amaç: Kadın, Aile, Çocuk/Bebek kavramlarının kültürel öğeler olarak incelenmesi amaçlanmaktadır. Her kültürün bunlara bakış açısı farklı olup, buna göre zıt yaklaşımları da olabilmektedir.

Dayanaklar: B. Güvenç Sosyal Antropoloji kaynağı (B. Güvenç, *İnsan ve Kültür. Boyut Matbaacılık, İstanbul. 2018*) öğeleri temel alınan yaklaşımlar, yazar tarafından yorumlanmaktadır. Sosyal Antropoloji Dersleri de daha sonra edinilen görüşler sunulmaktadır.

Giriş: Başlıca kültürel yapı olarak; 1) Göçebe, Toplayıcı kültür, 2) Tarım kültürü, 3) Endüstri kültürü, 4) Yüksek Teknoloji kültürü, 5) Birey hakkı öncelikli kültür ele alınmaktadır. 8'li öge olarak: 1) Aile ve Soy Ögesi: Akrabalık. Sosyal ve Beşerî Bilimlerin notları, 2) Kaynaklar Ögesi: Törelere, Tarih, Etnoloji ve Beşerî Bilimlerin belirttikleri öğeler, 3) Çevre: Yerleşme, Ekoloji ve Çevre Bilimi değişim ve etkileşimi, 4) Eğitim, Sanat: Bilgi: Bilim, Estetik ve Eğitim Bilimleri yaklaşımı, 5) Devlet, Din, Yönetim: Sosyoloji,

Yönetim Bilimi, 6) İnsanlar, birey: Kişilik: Biyoloji, Psikoloji, 7) Sağlık ve Hastalık: Tıp ve Sağlık Bilimleri verileri, 8) Teknoloji: Üretim, Tüketim: Ekonomi ve üretim yolları ile yapılandırılan yorumlanmaktadır

Yaklaşım: Kültürel öğelerin zaman üzerinde oluşumunu saptayan gelişimler ile genel kültürlerin özellikleri ve hukuksal yapısı yorumlanmaktadır.

Sonuç: Yorumlanan konular, doğru veya yanlış olarak bakılmamalı, bir yaklaşım boyutu olarak görülmelidir. Bazı simgelerin sunulmasıdır.

Yorum: Belirtilenler tarihsel olarak gözlemlerdir ki, olumlu olanlar örnek, olumsuzlarda ibret olarak bir derstirler.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Antropolojik bakış, kültürler ve kültürel öğelerin yorumu

Outline

From Social Anthropologic (cultural) point of view; female, family and baby/kids hypothesis

Aim: Female, mother, baby, children as an evaluating criteria at the cultural notions . Each culture has specific perspective, thus, at this Article, they are discussing, thought several conflicting contradictions

Groundings: Güvenç written book at Social Anthropology is the reference as used (*B. Güvenç. İnsan ve Kültür. Boyut Matbaacılık, İstanbul. 2018*). The basic grouping by this reference, thus, the appraisals are private pint of view, based on the Lesson and by time the opinions on these perceptions.

Introduction: As cultural parameters; 1) Gathering culture, 2) Agriculture, 3) Industrial culture, 4) High technology, 5) Civil liberties cultures. The 8 specifications are; 1) Family, 2) Resources, art, 3) Ecology, 4) Education, 5) Administration, Believes, 6) the Individual, 7) Heath status, 8) Technology.

Notion: The reasoning of the cultural differentiation at historical perspective, and the main cultural identification parameters are also included at this Article.

Results: These evaluations are directly personal comments, thus, not be dedicated as right or wrong, only an opinions. The positive be a lesson, the negatives be to be aware of examples.

Key Words: Social Anthropological view, cultures and cultural specifications

Giriş

8’li parametre/öğeler ile Kültürel farklılıklar aşağıda özetlenmektedir. Bunlar kesin hudut olarak tanımlanan değil, genel bakış açısı olup, her kültürde olduğu gibi etkileşimler olacak, hiçbir kültür tek bir yapı içinde olması da beklenilmemelidir. Bu Yazar tarafından Hekimlik Sanatı derslerinde sunduğu ve yorum olarak oluşturulan bir yaklaşım olduğu da eklenmelidir.

Genel Kültürel Değerlendirme

Öncelikle kültürel etkileşim belirli teknolojik olaylar ile oluştuğu gözlenmiştir.

Kültürleri Etkileyen, Değişimine Neden olan Teknolojik Devinimler

- 1) **Ateşin kullanılmaya başlaması:** İnsan 170 bin yıl önce Afrika’da ilk tür olarak görülmüş ve tüm Dünya’da tek tür olarak; Homo sapiens, sapiens olarak, gözlenmiştir. Afrika (bugün Sahra çölü olan yerlerde) Muson yağmurları alan bir mümbit yer idi ve 100bin yıl Afrika’da yayılmışlardır. Daha sonra 25 bin yıl önce, Cebelitarık boğazı kapalı olduğu, Akdeniz havuz gibi ve 3-4 gölü olan şimdiki seviyeden 270 metre aşağıda idi, Akdeniz kıyıları buzulların erimesi ile deniz ile tanışmıştır. Buzullar ve doğa ile mücadelenin tersine döndürülmesi için ateşin insan tarafından kullanılabilir olması, insanı sosyal boyut belirlenerek, gruplaşması ve dil dahil, birçok kabile, grupların oluşmasını temin etmiştir. Kabile kültürünün tanımlama boyutu oluşmuştur.

Zamanımızda ise, insanlar gerek ekonomik gerek savaştan kaçarak, bir bakıma göçebe durumunda, göçmen olmakta ve bu kültürel yapının özelliklerini oluşturdukları gözlenmektedir.

- 2) **Tarımın başlaması ve hayvanların evcilleştirilmesi:** Bitkilerin toplanmasından, hayvanların avlanmasından yetiştirilmesine geçiştir. Bu sayede daha büyük grupları toplamak olasıdır. Büyük gruplarda bir yönetsel sistem olmalı, kısaca planlar, daha sonra da örf, adet ve gelenek ile toplumun esasını oluşturmaktadırlar. Şehir kültürü boyutu başlamıştır, küçük olanlar köy, orta büyüklük kasaba ve büyük şehir olarak kendi kültürel yapılanmasını oluşturmuştur.
- 3) **Sapanın yerine makinenin kullanılması:** Masif üretimin yapılma işlemidir. **Makinenin güç olarak kullanılması, endüstri devrimidir:** Kara saptandan pulluğa geçiş, büyük toplumsal gücün ve endüstrinin oluşmasına neden olmuştur. Endüstri ile bir kişi yüzlerce kişinin işini yapar olmuş, artık kurumlara göre yapılanma, araç kullanma ve işçi çalıştırma ile sermaye bütünleşmesi olmuştur.
- 4) **Bilgisayarların bilişimde kullanılması:** Normal olarak bin işçi çalıştıran fabrikalarda 200 yönetsel eleman gerekirken, bunu 1-2'ye indiren sistemattir. İmkânsız boyuttaki hesaplamayı otomatik hale getirip, üstün teknolojinin gelişmesini sağlamıştır. İleri teknoloji toplumdaki bilgi edinme ve kullanmayı toplumsal boyuta getirerek, farklı bir oluşumun gelişmesine neden olmuştur. Artık kişi ve özel eğitimi ve bireysellik öne çıkmaya başlamıştır.
- 5) **Birey Hakkı kavramının Hukuksal tanımı ve Etik yapı:** Toplumdaki bu sınırsız globalleşmeyi ve güç yönetimini dengeleyecek, etik ve estetiğin hâkim olacağı yeni bir dünya düzeninin oluşacağı düşünülmektedir. Globalleşme ile güçlerin ayrılığı artık gereken hukuk yapısı ve adaleti oluşturmadığı için, bireye göre yapılanma öne çıkmıştır. Fransa Devriminde üç ilke, bağımsızlık, eşitlik ve kardeşlik boyutu, bireyin bağımsızlığı ve hürriyeti temelinde yeniden oluşmuştur. Bu hürriyetin kurum ve kuruluşlardan korunması ve gözetilmesi, sağlanması 1998 yılında Amerika Yüksek Mahkeme, sonra 2006 yılında Avrupa Konseyi ile hukuksal karar olmuştur. Artık insanlar herhangi bir gruplandırma yapmadan, kendi kişiliği ile var oluşu mahkemeler de kabul edilmiştir.

Kültürlerde değişim kaçınılmazdır, her yeni nesil onun üzerinde oynama yapar. Ancak yuvarlak model temelinde olan; daireden, elips, yuvarlak modeller yaparken, kare kültüründeki değişim dörtgen, kare iken, altıgen, sekizgen yapısında da olmaktadır.

Afrika kültürlerinde tümünden her yapı yuvarlak iken, evler, kaplar ve yemek yeme, bir yuvarlak etrafında iken, Avrupa kökeninde masalar kare, dikdörtgen, tabaklar bile köşelidir. Ancak değişim, kare ve yuvarlakların bütünleşmesi ile oluşmaktadır. Orijinal dışında artık tüm kültürlerle, tam değil, karma özellikli olmaktadır. Evimize bakınca yuvarlak olanlar ve kare olanların karması vardır, ayna, lambalarda kare iken, daha yuvarlak olanlar yer almaktadır.

Genel Bakış Açısı

8'li kültürel öge altında yaklaşım yapıldığında kültürlerin genel oluşumu tanımlanmalıdır.

BAŞLICA KÜLTÜR TİPLERİ VE ÖZELLİKLERİ

Kültürel yapıdaki özellikleri vurgulayabilmek için, kültür tiplerinin özellikleri incelenmelidir. Sosyal toplumsal yapının antropolojik karakterleri aşağıda sunulmaktadır.

AVCILIK, TOPLAYICI/GÖÇEBE-Kabile/Takım/Grup KÜLTÜRÜ:

İnsan olarak tanımlanan Homo erectusların 4 milyondan fazla bir süredir Dünyamızda gözlemlendiği belirtilmişken, gerçek veya modern insan denilen "Homo sapiens, sapiens" türünün 130-170 bin yıl önce var olduğu saptanmıştır. İnsan ilk olarak Afrika Nil üst vadisinde gözlenmiş ve temelde bireysel iken, ufak gruplar şeklinde kümeleştiği ve daha sonra bir toplumsal yapı oluşturduğu ortaya konulmuştur. Bu gruplar, Kuzey Afrika kıyılarında geniş toplum oluşturmuşlardır ve Afrika'da 100 bin yıl kalınmıştır. Cebelitarık boğazının açılması, buzulların erimesi ile Akdeniz 270 metre yükselmiş (Mu kıtası yok olmuş), Afrika, Sahra Bölgesi çölleşmiş ve göç, Filistin Bölgesinden, kuzeye (Kafkas ırkı) Orta Asya'ya, Anadolu'dan Avrupa'ya, güneyden de Okyanusya ya kadar (sarı ırk), Anadolu'dan geçen Akdeniz yapısı, oluşmuş, Cebelitarık açılması, Atlantis ile tükenmişlerdir. Kuzeyden Bering Boğazından geçiş ile Kızılderililer özellik arz etmişlerdir. Burada insanlığın toplumsal olarak bina ve yerleşim yerleri inşa etmesi 20 bin yıldır içinde olduğu bir yapı olarak tanımlanmaktadır. İlk göçebe ve mağaralarda, doğal yerlerde iskân etmişlerdir.

Güç şartlarda kümeleşmiş, özellikle göçebe, yerleşmemiş toplumda, insanlar ortak paydaları paylaşmaktadırlar. Zamanımızda bu topluluğun sadece Afrika veya Amazonlarda olduğu düşünülmemelidir. Göçebe, hayvanları ile yayla ve ovalarda otlatan topluluklarla, Hindistan, Mısır ve Osmanlı'da yayılan çingene grupları da devamlı göçmen olanlar şeklinde tanımlanabilir. Göç durumunda olanlar, Avrupa'ya göçenler bu grup içinde değildir ama kültürel yapıları değişip, bu karakterlere sahiptirler. Ancak, bazı gecekondular yaşamı, devamlı sabit yerleşim yok ise, bu grup içinde olabilir.

Futbol kulüpleri de bir bakıma göçebe kültürü (toplayıcı) yapısındadırlar.

Başlıca parametreler altında özellikleri şunlardır.

1. SOSYAL ORGANİZASYONLAR: Aile: Aile yapısı yerine, içinde bulunduğu kümenin yapısı önemlidir. Birey toplumu bütünleştireni korumakla yükümlüdür.

İnsan yapısı: Aile insanın temel yapısı güç üzerine kuruludur. Gücün her türlüşünü elinde bulunduran toplumun lideri, buna uyanlarda toplumun neferleridir. Denge kurulunca küme genel anlamda bireylerin benimsediği bir yapı oluşturur. 'Superman, HEMAN güç bende artık' felsefesi ile güç güçlünün elindedir. İnsan yine insanlara hizmet etmelidir. Sağlam ve güçlü olmayanın yaşaması tartışmalıdır. Acımasız bir varlık savaşı vardır. Prematüre, özürü veya diğer hasta bireylerin Yaşam Hakkı olamaz, o toplum için ağır külfet ve sorun yaratmaktadırlar.

Hukuk yapısı: Ailenin amacı Toplumun, kabilenin korunması ve gözetilmesidir. Bunun için itaat zorunludur. Bireyin Yaşam Hakkı yoktur, birey toplumun varlığı için vardır.

İnsanların kümeleşmesi nedeniyle sağlık koşulları zayıf ve bulaşma olasılığı yüksektir. AIDS Afrika'da 35 milyon kişide vardır ve kabile içinde evlenmeleri ile yayılım devam edecektir, bunların 10 yıl içinde ölmeleri beklenmektedir. Genç nüfus olup, eğitimleri zayıftır. Kızlar kabile/ev içi uğraşları nedeniyle eğitimleri geridir.

Kaynaklar: Kültürü oluşturan kaynaklar genellikle sözel, sohbet tarzındadır. Aile meclisleri temel kaynağı temsil eder. Eğitilmiş bireyler veya toplumun liderliğini yapanlar topluma yön vermektedirler. Bu bireylerin yapısına göre kümeler tamamen farklı yönlerde ve davranış içinde olacaklardır. Güçlü olan hukukta ve hak edişte güçlüdür ve hakkıdır, güçlüler toplumun hâkimidir.

Örneğin; Suriye'den göçenler hekim veya öğretmen olabilirler ama varlıkları için çalma veya her türlü hukuksuz eylemi varlıkların devamı için yapabilirler.

2. EKONOMİK SİSTEM ve ÇEVRESEL ETKENLER: Teknoloji: Tarihsel yapıda teknolojileri avcılık üzerinedir. Zamanımızda ise kabadayı davranışlar ve kaba sert ifadeler ve giyinişler geçerlidir. Her bir efe kendine özgü bir değişim içindedir. Bu kültürü değişime uğratan unsur, teknolojilerini sağladıkları ekonomik yapıdır. Ekmek kapısı için girdikleri iş ve aldıkları eğitim kültürel yapılarını değiştirmekte, kendilerine göre bozmaktadır. Zamanımızda arabalarla taşınma, cep telefonları ile haberleşme ve televizyon ile tüm dünyayı izleme olanağı ile yapısal aynı kalsa bile farklılaşma görülmektedir. Kendi topluluğunun varlığı yine ön plana çıkarılmaktadır. Aşiretleşme eğilimine yatkındırlar. Askerlikte olduğu gibi veya ben "*Fenerbahçe'yi tutuyorum, kanım sarı lacivert akar*" gibi vurgular ile sadece o kavmin/toplumun ekonomik varlığı için didinirler.

Çevre: Çevre değişkendir. Yapısal olarak küme kendi yapısını çevreye kabul ettirir. Çevre kirliliği tanımlı kavranamaz. Bozulmuş çevre terk edilir. Yeni yerleşime gidilir. Endüstri kültüründeki gecekonduların bazıları bu kültüre geri dönüşü simgelemektedir.

Yerleşim: İnsanların yerleşmesini doğrudan çevresel etmenler ve çevrenin besleme kaynağı ile bağlantılıdır. Genellikle ufak gruplar şeklinde olmalıdır. Her insanın toplayıcı yöntemle bakılabilmesi için gereken alan ve kaynakların bol olması gereklidir. Akarsu kaynağına veya ormanlar gibi özgül yerlerde olmalıdır.

3. EĞİTİM: Toplayıcı, avcılık kültürlerinde yiyecek sağlamak için beceri kazanmak şarttır. Beceri yok ise, toplananların işlenmesi veya kullanılabilir şekle sokulması bilinmelidir. Bunlardan yoksun olan veya sakat, özürü olanlar ise yaşlı olanlar da doğaya terk edilip, ölmesi beklenmelidir.

Ekmek kazanacak kadar bir eğitim yeterlidir. Bunun için uygulamaya yönelik bir şeyler öğrenilmelidir. Eğitimin anladığımız şekilde kavranması beklenmemelidir. Eğitim, hayatta kalmadır. Sokak çocuklarının içinde oldukları bağımsızlık duygusu, dışarının çağrısı insanları çekecektir. Çalma, güç kullanma gibi bireysel veya küme davranışları beklenmelidir. Belirli bir işte çalışabilmeleri zordur. Bağımsızlığı tercih ederler. Bu açıdan eğitim onlar için gereksizdir.

EĞİTİM TEMEL BAZI DAVRANIŞLARIN AKTİF UYGULANABİLMESİ AMACIYLA PRATİK ÖĞRENMEKTİR.

4. İNANIŞLAR ve YÖNETİM: Ahlak: Aile Bireysel değil, küme ahlak anlayışı vardır. Gecekondulardaki yapıda da gördüğümüz gibi, kendi içlerindeki hoş görü bu yapının diğer kültürel toplumlar içinde varlıklarını sürdürmeleri için, gerekli koşuldur. Başkalarına açılma veya onları kabul etme daha azdır. Bizden sizden kavramı olup, kabilecilik, ırk veya diğer parametreler ile kendilerini başkalarından ayırıştırırlar.

İnanışlar: İnanışlar kümelere göre değişkendir. Davranışlarına göre bir inanış geliştirirler. Temel tek bir tabularını tanımlamaktadırlar. Kahramanlar yaratılıp, onun uğruna ölmek temel bizden-sizden yapısının

belirtisidir. Dini ibadet görevleri gibi algılama gözlenebilir. Bu durumda çok katı kalıpsal inanışlar gözlenir. İnanışları, kendi toplumunun varlığı için gerekli görülmesi durumunda bu yaklaşıma giderler.

Yönetim: Devletin yapısından çok, kendi kümelerine yardım veya destekleyenler geçerlidir. Kümelere etki yapan birçok görüş, militan bir yapıda bir topluluk elde edebilir. Terörizm açısından etkin yapı sağlanabilir. Demokrasi kavramı anlaşılmazdır. Yönetim güçtedir.

- 5. HUKUK SİSTEMİ ve GELENEKLER: Yasal yaklaşımlar:** Aile Kendi aralarında mal paylaşımı hırsızlık gibi nitelenemez. Kümenin reisi, kümenin bilgini, kümenin sosyal olarak hâkimi, cezalandırıcısı ve bakıcısı vardır. Yaşam Hakkı ancak toplumun varlığı için vardır. Ölüm ancak toplum için yapılır. Amir, lidere itaat ile "Öl de ölelim" kavramı esastır. Yaşam Hakkı olamaz, oluşamaz.

Sanat: Sanat kaba ve destansıdır. Güce yönelen sanat geçerlidir. Sözel ve sohbet geçerlidir. Toplumda bireylerin ferdi çalgı çalması ve ortak neşesi geçerlidir. Şairlerin bu yapıdan kurtuluş özlemlerini dile getirmeleri durumunda farklı bir yaklaşım gözlenebilir. Şarkılar genellikle tek kişinin solo olduğu, diğerlerinin eşlik ettiği yapıdadır.

Sanat bir kişi ve olayı yüceltmek içindir.

DEĞERLER: Topluma hizmet eden, kendini o grup için feda eden ve destanlaşma en üst değerdir. Amire hizmet ölçüm kriteridir. Hizmet etmeye göre puanlama yapılır. Kendilerinden olmayana değer vermek ise tümünden atılma gerekesidir. Standart sadece kendileri ve kendi büyüklerinin dedikleridir. Globalleşme ve uluslararası olma düşünceleri düşmanca yaklaşımlardır.

Tamamen amire dayalı, sübjektif olma temel ilkelerdir. Sicil lidere uyuma ve isteğini yerine getirmeye göre verilir. Toplum en çok yücelten en üst kişidir. Bu türde verilen siciller kişisel özellikler temelinde verildiği için hukuksal açıdan geçerli olmadığı gibi, bu sicili verenlerin cezalandırılması da gündeme gelebilir.

TARIM KÜLTÜRÜ

Yerleşik yapıya geçme ile oluşmaktadır. Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethetmesi tarihimizde bazıları başlangıç olarak sunmaktadırlar. Köylü imajının temel unsurlarıdır. Amerika'daki tarımla uğraşanların tarım kültüründe oldukları söylenemez. Onlar sadece endüstriyel ürün olarak tarım yapmaktadırlar. Sosyal yaşam olarak farklıdır. Avrupa'daki işçilerimiz ise, endüstride işçi olarak çalışmalarına rağmen ilk nesil tarım kültürünün örnekleri idiler.

- 1. SOSYAL ORGANİZASYONLAR: Aile:** Aile yapısı temel unsur olmuş olsa bile, geniş aileler veya geniş ailelerle oluşan imaj geçerlidir. Akrabalık önemlidir. Köy veya kasaba bireyleri ortak dertleşecek veya ortak korunarak gözetilecek bireylerdir. Aile topluma, köyüne, vatanına insan yetiştiren bir kaynaktır. Aile bütünlüğü, sülale zinciri önemli yer tutar.

İnsan yapısı: İnsanlar köyüne hizmet esasına göre yetiştirilirler. Kişi kendi grubundan olanları (hayvancılık kültürlerindeki kümeler daha küçüktür) korumak, gözetmek zorundadırlar. Vatan hainliği gibi hemen ithamlar ivedilikle ortaya çıkacaktır. Çeşitli yapıda sıkışmış insan ortadadır. Sisteme uyan mutlu olduğunu zannedecektir. Ancak bu grupların çekişmesine neden olacaktır. Bu açıdan demokrasi ortaya çıkmıştır. Atina demokrasisinde toplumun %5'i bundan yararlanır, %95'i ise kul veya köledir. Endüstri kültüründe bu oran %100 olmuştur. Bu yapıda her insanın farklı kastı, farklı statüsü vardır. Herkese her hak verilemez. Haklar statü üzerindedir ve üst, orta ve alt diye başlıca 3 grupta toplanır. İnsanı var eden içinde olduğu toplumdur. Toplum geçerlidir. İnsan toplum için kendini feda etmelidir. Üst amir (emreden), orta memur (emirleri uygulatan, ileten), alt ise hizmetli (emirleri yapan), işçidir.

Nüfus dinamiği erkekler üzerine kurulmuştur. Kadınlar ev içi uğraşları nedeniyle eğitimleri zayıf ve bu yöne hedeflenmiştir. Hudutlar kesindir, yorum yapılamaz.

Kaynaklar: Kaynaklar uzun süren bir programlı yaklaşım ile, kimin kim olduğu tanımlaması ile, tarla veya hayvan yetiştirme ile elde edilen gelirlere dayanmaktadır. Bu yapılan işlevin o köy için yapılan yapış metodu önemlidir. Her köyün ayrı bir çorbası, ayrı bir yemeği vardır. Çok çeşitli törenler ve uygulamalar büyükler tarafından küçüklere gösterilir.

- 2. EKONOMİK SİSTEM ve ÇEVRESEL ETKENLER: Teknoloji:** Ekonomik yapı tarımdan elde edilen ürüne göre değişmektedir. Karadeniz Bölgesinde mısırın kültürdeki yeri ile İç Anadolu'da buğdayın rolü aynıdır. Tarihsel yapıda teknolojileri farklı olsa da benzer özellik göstermektedirler. Her kişinin kendine özgü bir değişimi varsa da köyünün simgelerini taşır ve bundan dolayı memnundur. Bu kültürü değişime uğratan unsur, teknolojilerini sağladıkları ekonomik yapıdır. Ekmek kapısı için girdikleri iş ve aldıkları eğitim kültürel yapılarını değiştirmekte, bazılarında göre bozmaktadır. Bu açıdan televizyon veya benzeri kültürel etkileşim yapan şeyler zararlı kabul edilir. Ekonomik açıdan sadece gelir gelmeli, yapıları değişmemelidir.

Çevre: İçinde oldukları çevre evrenin merkezidir. Her şey orda başlar ve orada biter. İçinde oldukları ortam yüceltilerek en üst düzeye çıkarılır.

Yerleşim: Üretim kaynaklarına göre insanlar toplanmakta, şehir devleti oluşturmaktadırlar. Toplumsal birlik, güç ve eser yaratmaya neden olabilecek, iş birliği ve eşgüdüm yanında işlevlerin ayrılması, uzmanlaşma, yaşamayı daha kolay ve etkin oluşturacaktır. Stratejik yerler önemlidir. Şehirli, vatandaşlık boyutu gelişmiştir. Zamanımızda tarım ve hayvancılığın gerilemesi ile şehirleşme, kısaca endüstri kültürünün yaygınlaşması beklenirken, şehirler kasabalar hale gelmiş, memur yapısındakiler de bir bakıma tarım kültürü özelliğine geçmişlerdir. Şehirler köleşmiştir ve endüstri farklı olsa bile, tarım kültürü temelinde bireyler ve sosyal yapılar oluşmuştur. Tarım değil, memur yapısında oluşan bireyler gözlenmektedir.

3. EĞİTİM: Eğitim: Eğitimin temel amacı eski kültürel yapı, örf ve adetlerin öğrenilmesidir. Tipik bir memur yetiştirme zihniyeti hâkimdir. Doğrular ve yanlışlar vardır ve tartışılmaz. Genel diploma geçerlidir. Eğitim tüm topluma yönelik değil, belirli bir kesimi kapsar. Herkes eğitim almamalıdır. Tüm bireyler eğitilirse toplumun dengesi değişecektir. Eğitimde de kastlar vardır. En üst eğitilenler, daha az eğitilenler, işi yapanlar şeklinde gruplanırlar. İdarecilerin eğitim alması pek gerekmez. Kendilerini doğal eğitilmiş olarak görebilirler. İlköğretim tarzında toplumun örf, adet ve geleneklerini öğrenmek yeterlidir. EĞİTİM KLASİK TARZDA BİLGİ ÖĞRETMEKTİR.

4. İNANIŞLAR ve YÖNETİM: Ahlak: Bireysel değil, köyün, çevresel oluşan ahlak anlayışı hâkimdir. Kalıplar ve görevleri yapmak önemlidir. Düşünme başka kişilerin işidir. Görev yapmak yeterlidir. Ahlak geleneklere saygı, büyüklere hürmet çerçevesinde toplanır. Atalarımız ne yapmışlarsa doğru yapmışlardır. Etik ilkeler değil, geleneksel kalıplar geçerlidir.

İnanışlar: İnanışlar örf, adet ve geleneklerle bütünleşmiştir. Temel kaynaklar geçerli değildir. Ataların uygulamaları temeldir. Ataların uygulamalarını öğretenler üstün kabul edilirler. Bizden-sizden kavramı, bizim devlet en güçlüdür ve bizler evrenin merkeziziz yaklaşımındadır.

Yönetim: Bizden ve sizden vardır. Vatan, millet tanımlamasının ötesinde boylar, töreler ve gruplar kendilerini ötekilerden üstün gördükleri için, savaş kaçınılmazdır. Güç ötekini ortadan kaldırmaktır. Yönetim belirli bir kesimin elindedir. Demokrasi kavramı sadece belirli kesim için geçerlidir.

5. HUKUK SİSTEMİ ve GELENEKLER: Yasal yaklaşımlar: Kurallar ve yasalar önemlidir. Kişilerin hakları veya düşünceleri geri plandadır. Zaten büyükler kişileri gözetirler. Hukuk yasaların üstünlüğü şeklinde yapılanmaktadır. Yasaların temeli Örf, adet, gelenek ve ataların dedikleridir. Kurallar örfeye göre yapılır. İnanışlarda da yine adetlere göre yapılanma gözlenmektedir.

Hristiyanlıkta/İNCİLDE 7 ölümcül günah olmamasına karşın, Engizisyonda temel gerekçe ve uygulananlardır. Yedi Ölümcül Günah [Wikipedia]²

Günahların **Latince** adlarının ilk harflerinden oluşan **SALIGIA**, *Yedi Ölümcül Günahın* diğer adıdır. Zaman içerisinde yedi günahtan her biri bir şeytanî varlıkla ilişkilendirilmiştir.

1. **Superbia** (Ing. pride): *Kibir*, kendini beğenmişlik (**Lucifer**'e atfedilmiştir)
2. **Avaritia** (Ing. greed): *Açgözlülük* (**Mammon**'a atfedilmiştir)
3. **Luxuria** (Ing. lust): *Şehvet düşkünlüğü* (**Asmodeus**'a atfedilmiştir)
4. **Invidia** (Ing. envy): *Kıskançlık, hasetlik* (**Leviathan**'a atfedilmiştir)
5. **Gula** (Ing. gluttony): *Oburluk* (**Beelzebub**'a atfedilmiştir)
6. **Ira** (Ing. wrath): *Öfke, yıkıcılık, gazap etmek* (**Behemoth**'a atfedilmiştir)
7. **Acedia** (Ing. sloth): *Tembellik, miskinlik* (**Belphegor**'a atfedilmiştir)

Bu yaklaşımların ölümcül olması hukuk açısından görülmemelidir. Orta Çağda tüm Avrupa bu nedenle milyonlarca kişi yakılmıştır, öldürülmüştür. Şeytan insanın içine girer, insandan yakarak çıkarılmalıdır.

Örf ve adettin yorumu ise Papaz veya Hoca gibi bazı kişilere yüklenmiş, onlar toplumun, inanışın temel geleneksel yapısını korumuşlardır. Taç giyme törenlerinde tacı din adamı/papaz giydirir.

Yaşam Hakkından söz edilemez, sadece örf ve adetten söz edilebilir. Yaşam kolaylıkla feda edilmelidir.

Sanat: Sanatın gelişmesi ile insanların bireysel varlığını ortaya çıkardığı görülmektedir. Buradaki sanatların daha ziyade bireysel ve el sanatlarına yönelik olduğu görülmektedir. Sanat bir şeyi yüceltmek için vardır.

DEĞERLER: Temelde vatandaş ve ülkesine yaptığı hizmet ile en üst düzeye çıkabilir. *“Her şey vatan için”* sloganları temel ilkedir. Birey mutlaka yüce duygular uğruna feda edilmeli, bunu kendisi isteyerek yapmalıdır. Sicil lidere uyuma ve isteğini yerine getirmeye göre değil, yapılan hizmete göredir. Toplumu en çok yücelten en üst kişi sıklıkla olur ve lidere hayranlık veya bağlılık gündeme gelir. Bu bağımlılık toprak veya ırk gibi bazı insanların temel özelliklerine dayandırılır. Bazı toplumlar inanç kaynağı ile farklılığı yaratırlar. Bizden ve sizden kavramı daha net oluşturulmaktadır. Bu türde verilen siciller kişisel özellikler temelinde verildiği için hukuksal açıdan geçerli olması, sadece kendi ülkesi içindir, uluslararası nitelikte ise, bu sicili verenlerin cezalandırılması da gündeme gelebilir.

ENDÜSTRİ KÜLTÜRÜ

Burada para ve sermayenin çalışma veya teknolojiye yönelik kayması ile emir komuta zinciri bozulmuştur. Aristokrasi, işçi ve yönetici yapısı oluşturulabilmiş olsa, tarım kültürünün ikiz kardeşi oluşturulacaktır. Ancak bu sağlanamadığından yapı çok farklı değişmiştir. Avrupa 300 yıldır bu değişimi yaşarken, ülkemiz 50 yıldır bu değişimi yakalamak isterken, kendini ileri teknoloji kültürel yapısı (Avrupa Birliği) içinde bulmuştur.

- 1. SOSYAL ORGANİZASYONLAR: Aile:** Aile yapısı Atasal köklerden uzaklaştığı için, çekirdek aile kavramı oluşmuştur. Geçim derdi önemli bir boyut olduğundan karşılıklı etkileşimler azalmış, karşılıklı dayanışma artmıştır. Bu durumda işçi ve işveren ayrı toplumsal bütünlük oluşturmuşlardır. Kömür işçileri ile demir madeni işçileri farklı gruplar oluşturmuşlardır. Orta sınıfın elde ettiği gelirleri tatil ve sosyal rahatlama, diğer gereksinim için kullanması ile birçok imkân aristokrasiden toplumun genel kullanımına açılmaya başlamıştır. Etkileşimler genişlemiştir. Köy veya kasaba yerleşimleri yerine şehirleşmeyi ve köyden illere göçü oluşturmuştur. Gecekondu kavramı oluşmuştur.

EĞİTİM GENEL KÜLTÜR ve DİPLOMALAR ALMAYA YÖNELİKTİR. En üst eğitim almış hocanın yaklaşımını uygulamak gerekir.

İnsan yapısı: İnsan çeşitli felsefe ve yaklaşımlar içinde sıkışmıştır. Eğitim ile içinde olduğu çerçeveyi kırmak ister. Diploma sahibi olmak gerekmektedir. İnsan kuruma, kavramlara ve felsefeye hizmet etmelidir. Devlet memurluğu özel bir statüdür. Hizmet kişilere değil, kuruma yapılır. Müşteri memnuniyeti değil, kurumun asil menfaatleri geçerlidir.

İnsanların erkek ve bayan olarak ortak emek üretimi gündemdedir. Eğitim bir meslek sahibi olma açısından her iki cins için önemli boyuta çıkmıştır. Sağlık önemli boyuta gelmiş ve yaşlı nüfus oranında artış olmuştur. Bireyler yalnız kaldıkları için ait olmak aidaat kavramı içinde belirli kulüplere, belirli gruplara girmişler ve bu nedenle mutlu olmaya çalışmaktadırlar. Kabile sistemini, meslek veya benzeri ekonomik sisteme uymak ile gidermektedirler. Yaşasın işçiler, yaşasın hekimler gibi sloganlar bunun bir simgesidir.

Burada Türk, Kürt gibi kavramların veya ulusal kimliklerin öne çıkmasında bu nedenle önemli boyutlara çıkmaktadır. Ben kolejliliyim, ben İmam hatipliyim bunun okul, eğitime göre yapılanmasıdır. Birey mutlaka bağlanacağı bir kimlik bulma, yakasına takacağı bir amblem, arama ihtiyacında olmuştur.

Kaynaklar: Sermaye, para önemlinin ötesinde tek amaç haline gelmiştir. Ancak işçi statüsünden çıkmak çok zordur. Sosyalizm ve kominizim kavramları geliştiğini görmekteyiz.

- 2. EKONOMİK SİSTEM ve ÇEVRESEL ETKENLER: Teknoloji:** Bilimin uygulamaya dönüşmesi, kısaca teknolojideki devrimin olduğu dönemdir. Bu açıdan tüm ekonomik ve sosyal yapı bu teknolojinin kullanımına göre yapılanmaktadır. Araba imal edilen bölge ile kömür işçileri veya demir üretim merkezleri tamamen farklılaşmakta ve şehirlerin imgesi olmaktadır. Bu açıdan simgeler, rozetler kişileri tanımladığı için önemlidir. Makineleşme ile medenileşme karıştırılarak, teknolojik araçlara sahip olma ile gelişim eşleştirilmiş ve ekonomik yapı daha fazla üretim ve kullanıma yönelmiştir.

Çevre: Kişi içinde bulunduğu ortamı benlik olarak benimsemeye başlamıştır. Dernekler, kuruluşlar, partiler veya rozetler önemlidir. İçindeki toplumun güçlenmesi için, oluşan yasalardan ve birlikteliğe dayanarak etkinliğini sağlamalıdır. Demokrasi kurulların yönetimi şekline gelmiştir. Demokratik kuruluşların etkinliği gözlenmektedir.

Yerleşim: Yerleşmeler şehir değil, mega şehir/metropolit şeklinde büyük alanları kapsamaktadır. Modern yerleşimler doğal çevre ile bütünleşmiştir. İlk yerleşmeler ise doğayı tahrip edici niteliktedir. Ekonomide emek önemli olunca, köylerden büyük oranda göçler olmuş ve gecekondu faktörü oluşmuştur. Bu şekilde şehirler 100 bin nüfustan milyon nüfusa yükselmiştir.

- 3. EĞİTİM:** En önemli dönemini yaşamaktadır. Bilgi temel unsur haline gelmiştir. Öğrenmek, daha çok öğrenmek gerekmektedir. Eğitim yaklaşımında geniş değerlendirme görülmektedir. Her birey eğitilememeli, eğitim alan kişi sosyal açıdan bir üst sınıf olmalıdır. Eğitilen kişinin dediği yapılmalı, hiyerarşik yapı önemli ve kurulmalıdır. Askeri sistem gibi üst altın daima yöneticisi ve etkileyicisi olmalıdır. Ancak yorumlama yerine sadece bilgi vermenin, bilgili olmanın çok yararlı olamayacağı da anlaşılacak, diploma yerine beceri ve bilen kavramı öne çıkmıştır.

- 4. İNANISLAR ve YÖNETİM: Ahlak:** Bireysel değil, kurul veya bağlı olunan kurum veya kurulun görüşü geçerlidir. Birey bunları öğrenmeli ve bunlara uymalıdır. Toplu dayanışma veya toplu bilinçlendirme geçerlidir. Kalıplar ve görevleri yapmak kurul veya kurumsal bazda önemlidir. Düşünme liderlerin işidir. Görev yapmak ve lidere uyum yeterlidir. Ahlak kurum veya kurullara saygı çerçevesinde toplanır. Atalarımız yerine liderlerimiz ne yapmışlarsa doğru yapmışlardır anlayışı gelmiştir.

İnanışlar: İnanışlar bireyin içinde olduğu toplumun görüşleri ile özdeş olmaktadır. Çok farklı inanışlar gözlenmektedir. İçinde oldukları sınıf dinlerini yapılandırmaktadır. Bazı gruplar korkuları ile eski inanışlara

daha fazla sarılmışlardır. Bizden-sizden kavramı, sağcı, solcu gibi bireylerin bağlı oldukları ekonomik yapılara göre oluşmaktadır. Milliyetçilik kavramı sosyallik yapısı içinde yeniden yapılanmıştır.

Yönetim: Devletin en güçlü olduğu yapıdır. Bireyler devletin tanımladığı yapı içinde güçlenmeye çalışmaktadırlar. Partilerin en güçlü olduğu dönemdir. Demokrasi tanımı gücü ele geçirme şeklinde tanımlanmaya başlamıştır. Yasaların üstünlüğü vardır. Bireyler sadece o toplumun kölesi veya işçisidir. Görevler ve haklar çatışmaktadır. Görevler ön plandadır. Yönetim kuvvetler ayrılığındadır.

5. **HUKUK SİSTEMİ ve GELENEKLER: Yasal yaklaşımlar:** Kurallar ve yasalar önemlidir. Kişilerin hakları veya düşünceleri geri plandadır. Zaten büyükler kişileri gözetirler. Hukuk yasaların üstünlüğü şeklinde yapılanmaktadır.

Hukuk yapısı: Dernek, kurul veya kurumların ilkeleri ve denetimine tabidir. Bunlar bir köşe kapmışlar ve yönetimde söz sahibi olmuşlardır. Kuvvet ayrılığı temelinde her bir yapılanma toplumda en üst olduğu iddiasındadır. Birey birçok gücün kendisini bir tarafa çekmesi ile yolunu bulmaya çalışmaktadır. Trafik işareti mi, ışıklara mı yoksa trafik polisine mi uymalıdır kargaşası yaşanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde polis ışıklara hükmederek, değiştirerek etkin olmaya çalışırlar.

Sanat: Sanat düşüncesi amaca hizmet eden oluşumlara dönüşmüştür. Partiler etkinlik kurabilmek için sanatı bir araç olarak kullanmaya özen gösterirler. Sanat topluma hizmet ettiği sürece vardır. Sanat ancak sanat için değil, sanat toplum içindir.

DEĞERLER: Temelde kurala uyan ile uymayan şeklinde ayrılmaktadır. Birey değil sosyal devlet yapısı hâkimdir. Kural, kurul veya kurumsal yapı dikkate getirilir. Sicil bunlara uyma veya uymamaya göre verilmektedir. Eğitim sosyal kuralları ve bilgileri öğrenmek olduğu gibi, ölçme ve değerlendirmelerde buna uyma veya uymamaya göre verilir. Toplumunu en çok yücelten kurul veya kurumlardır. Bu türde verilen siciller bireyin kişisel özellikleri dikkate almadığı için uluslararası kuruluşlardan değerlendirmeler veya sınavlar geçersiz kabul edilip, dönmemektedir. Hukuksal açıdan geçerlilik sadece o kurul, kurum veya toplum için olması zamanımızda artık kabul görmemektedir.

YÜKSEK TEKNOLOJİ KÜLTÜRÜ

Burada bilimdeki gelişmeler ile teknoloji yüksek teknolojiye dönmesi, insan faktörü yerine robotların kullanılması ve artık üstün düzeyde ve amaca yönelik eğitimin gerekliliği ortaya çıkması ile bilgi ve diploma yeterli olmamaya başlamıştır. Kişiler daha fazla teknoloji kullanarak tanıya gitmeye başlamıştır. Laboratuvar sonuçları hekimleri yönlendirmeye başlamış ve mühendis hekimliği ortaya çıkmıştır.

BİLİŞİM KÜLTÜRÜ: Bilgisayarların 1980 yılında Sinclair Z80 ile halkın kullanabileceği boyuta getirmesi ve Z81 ile 10 milyona yakın bir satış yakalaması ile AMSTRAT, COMMADORE gibi firmaların basit ama etkin makineleri piyasaya sürmeleri ve hemen her ailenin alması ile yeni bir veri değerlendirme dönemi başlamış oldu. Çocuklara oyun için alınan makineler, ufak dosyalama ve daktilo gibi yazımlar ve bazı verilerin işlenmesi yapılması ile çocukların elinden erişkinlerin eline geçmiş ve uygulamalar ile sekreterlerin, muhasebecilerin demirbaşı olmuştur.

2025 yılında piyasaya sürmeyi hedeflediği modelleri 1982–1984 yılından sonra PS/2 adı ile aktif pazara süren IBM, kendisinin ana ve üstün makine prensibini de bozarak, ufak terminal şekline dönüştürdü. Hiçbir zaman ana makinelerin (AS 400) ortadan kalkmayacağı düşünülürken, sunucu/server ve müşteri/client yapısı ile hâkimiyet ile main fraimler ortadan kalktı veya çok kısıtlı firmalarda kaldı.

Çocukların bilgisayar oyunları oynamaları programcılığı geliştirdi. Mevcut dijital kotla haberleşme (FM modülasyonu takiben) yaygınlaşarak İnterneti doğurdu. Haberleşme gelişti ve veri kirliliği ortaya çıktı.

Sonuçta ileri teknoloji bilgisayarları kullanarak çok etkin ve vazgeçilmez hale gelmiştir. Bu kültür, sistematik eğitim programı ile değil, bireylerin kendi çabası ve hobisi şeklinde oluşmaktadır. Sistematik eğitimle boyutları çok gelişecek ve değişecektir.

1. **SOSYAL ORGANİZASYONLAR: Aile:** Aile yapısı ve kavramları tartışmaya başlanmış ve birey kendini özgür hissedebilmek için aile kavramını karşısına almaya başlamıştır. Bu yapı ile mutsuzluğun ve birçok hukuksal sorunların oluştuğu gözlenmiştir. Çocukların sağlıklı yetişmesi için anne kadar babaya da gereksinimi olduğu ve yetiştirme yurtlarının yeterli olmadığı, genetik baba veya anne kavramı yerine sosyal anne ve baba kavramları oluşmuştur.

İnsan yapısı: İnsan yüksek teknolojiyi kullanması ile memnun olacak iken, daha fazla tenkit eden ve kendini ezilmişlik çemberinde hisseden, devamlı stres faktörünü ortaya çıkaran bireyler olmuştur. Stres tüm yaşamsal boyutta varken, ilk kez birey kendini yalnız gördüğü için stresin en yakın arkadaşı olduğunun farkına varmıştır. İnsan teknolojinin kaynağıdır.

Kadın ve erkeğin ortak çalışması ve eşit eğitimleri gündemdedir. Sağlık koşulları emek açısından önemlidir. Nüfusun %50 ve üstü emekli olanları kapsar hale gelmiştir. Bireyin verimliliği etkin olmuş. Verimsiz olanların

çalışmaması gündeme gelmiştir. Genetik ve kanser gibi yaşamın uzatılması önemlidir. Hastalıklar kontrol altına alınmış, sosyal, ruhsal ve toplumsal sorunlar önemli olmaktadır.

Kaynaklar: Bir an önce köşeyi dönme fikri hâkim olmuştur. Bir buluş yapma ile toplumda yüksek gelir ve düzey kazanma savaşı egemen olmuştur. Borsa oyunları öne çıkmıştır. Toplum kaynaklarını hızla tüketmekte ve hızlı bir yapısal döngüye girilmiştir.

BİLİŞİM KÜLTÜRÜ: SOSYAL ORGANİZASYONLAR: Aile: Aile yapısında birey ve birey merkezli davranışlar ön plana çıkmıştır. Artık aile kavramı yerine bireyin sosyal yapıda yeri değerlendirilmektedir. Birey hakları önem kazanmıştır. Etik kurullar bireylerin haklarını korumak üzere gelişmişlerdir. Yasalar ve standartlar yerine bireylerin mutluluğu ve bireye göre yapılandırma öne çıkmıştır. Zarar ve haklar ön plana çıkmıştır. Amerika'da genç bayanların %25'i evlenmeden çocuk sahibi olmakta ve çocuğun babası ile yaşamını paylaşmaktadır. Nikâhsız ama aile kavramı gelişmekte ve sosyal yapı bu durumları hukuksal hak kapsamına almaktadır. Ülkemizde kuma veya iki hanımlı veya imam nikâhli kavramları daha farklı sosyal oluşumlardır. Ancak, yapı özellikle imam nikâhli kavramında bazı bakımlardan benzeşmektedir. Ancak bu yaklaşımlar yasal ve etik değildir.

İnsan yapısı: İnsan kendini bulma çabası içindedir. Bu açmazlık insanları umutsuzluğa itebilir. Gelecekte umutsuzluk kavramı yerine felsefe ve sanat kavramının gelişeceği düşünülmektedir. Bu sayede birey veri analizini ve sentezini kavradıktan sonra bu verileri güzelleştirme çabasına düşecek ve yeni bir kültürel yapıyı oluşturacaktır. İnsan artık toplumun önüne geçmiştir. Teknoloji insana hizmet için vardır.

İnsanlar birey olarak önem kazanmış. Sağlık boyutu önemli olmuş ve olgular bireyin hakları üzerine toplanmıştır. Nüfus genç ve yaşlı yerine üretken olmaya göre tanımlanmıştır. Eğitimli veya eğitimsiz olarak toplumsal katkıya göre bireysel önem öne çıkmıştır. Dinamik nüfus önemlidir. Yaşlı olanlarda fikirsellik katkıları ve etkileşimler artmıştır. Sağlıklı yaşam ve yaşam kalitesi üzerinde durulmaktadır.

Kaynaklar: Tüm insanlığın kaynakları ortak olmuştur. Her birey evinden tüm dünyadaki verilere ulaşabilir hale gelmiştir. Bir hasta doktorundan daha fazla bilgi sahibi olabilecek durumdadır. Bilgi tekeli ortadan kalkmıştır.

2. **EKONOMİK SİSTEM ve ÇEVRESEL ETKENLER: Teknoloji:** Devamlı daha üstün teknoloji geliştirmek ve uygulamak, teknolojinin kendi düşmanı haline gelmiştir. Daha iyi, en iyisi kavramları çatışmaya başlamıştır. İnsanlar teknolojinin kendi sorunlarını çözemediklerini görmeye başlamışlardır.

Çevre: Çevre gelişmiş ve gelişmemiş yapılar tarafından hızla tüketilmiş ve çevre korumacılığı doğal olarak bu kültüre egemen olmuştur. Hızlı yönde teknoloji ülke sınırlarını geçtiği için küreselleşme başlamıştır. Toplum globalleşmenin tarihte gözlenen emperyalizm olgusuna dönmemesi için bir nevi anti globalleşme başlamıştır. Ancak ülke sınırları ortadan kalkarak, ortak ekonomik payda, Avrupa Birliği, Amerikan Birliği gibi bölgesel iş birlikleri veya dayanışmaları gelişmiştir.

Yerleşim: Belirli bir gelişim planı ile hat veya ağ şeklinde planlı bir yapılanma vardır. Teknoloji ulaşımı etkin şekilde soktuğundan, evlerin şehir merkezinde kümelenmesi gerekli değildir. Marketler milyonlarca insanın ulaşabilmesini olanaklı kıldığından, çok gelişmiş ve tüm malzemelerin satışının yapılabildiği yerler olmuştur. Gecekondu faktörü özel yerleşim alanlarına dönüştürülmeye çalışılmış fakat gelen göçlerin fazlalığı nedeniyle zengin ve fakir arasındaki uçurum artmıştır.

BİLİŞİM KÜLTÜRÜ: EKONOMİK SİSTEM ve ÇEVRESEL ETKENLER: Teknoloji: Teknoloji artık teknolojiyi kavrayan ve kullanan bireyin, kendi benliğini oluşturması ile öne çıkmaktadır. Artık kullanan değil kavrayan ön plana çıkmaktadır. Teknoloji kullanarak birey olma bilincindeki eğitimli bir birey artık teknolojinin hedefidir. Müşteri memnuniyeti, bireyin haklarına yönelik teknolojinin gelişimi ve değişimi temel alınmaktadır. Avrupa yüksek teknoloji kültürel yapı için birlik oluştururken, Amerika Birleşik Devletler yapısını bilişim kültürel yumağına sokmaya çalışmaktadır. Bu açıdan etik ve bireyin hakları/hukukun üstünlüğü kavramının önemi buralarda daha öne çıkmaya başlamıştır. Zamanımızda bu yapı kendilerinde etkin iken, dünyanın diğer ülkelerine karşı olan davranışlarına yansımadığı gözlemlenmektedir.

Çevre: Tüm Dünya/Evren insanın çevresi olmuştur. Sınırlar kalmış, kâğıt para yerine sanal paralarla hisseler alınıp, satılmaktadır. Pazarda para yerine kartlar kullanılmaktadır.

Yerleşim: Bireyler evden, internet kanalı ile tüm dünyadaki malları evlerine kadar getirebilmektedirler. Sanal para ve kredi kartları ile alışveriş yapılabilmektedir. Yerleşim tüm coğrafik alanlara yayılabilir olmuştur. Doğaya dönüş gözlenmektedir. Evler ofis, işyeri şekline dönüşmüştür. Köye dönüş programları yanında yerleşimin doğaya yönelmesi, şehirlerdeki gecekondu baskısını azaltıcı etki yaratmıştır.

3. **EĞİTİM:** Birey artık yüksek teknolojiyi bilen ve kullanan olmalıdır. Yüksek düzeyde hedefe özgü eğitim amaçlanmıştır. Aktif eğitim tartışılır ve kısmen uygulanır olmuştur. Çünkü eğitim, daha iyi eğitim, üstün eğitim, çağdaş eğitim kavramları birbirleri ile çatışmaya başlamış, hedef uygulamaya yönelik olması gerekirken, eğitim metodolojisi ön plana çıkmıştır. Ben şu davranışı kazandırıyorum yerine, ben şunları eğitiyorum (?) denilmeye başlanmıştır. Aktif eğitim bir araç değil, amaç olarak ortaya çıkmaktadır. Yapılan

işlevin öğretim olmasına karşılık, öğretim kelimesinin ortadan kalktığı, eğitim kelimesinin kullanıldığı görülmektedir.

BİLİŞİM KÜLTÜRÜ: Eğitim: Eğitim veren tüm kuruluşlar bu hızlı yapısal değişim içinde halen bocalamaktadırlar. Belirli bir bilgisayar lisansı veya programını öğretmenin amaç olduğunu sanmaktadırlar. Bunlar amaçtır. EĞİTİM VERİ ANALİZİ VE SENTEZİNİN ÖĞRETİLMESİ VE KULLANDIRILMASINA DAYANDIRILMALIDIR. Aktif eğitim yerine uygulamalı aktif eğitim (mesleki beceriler kazandırma) ön plana çıkmaktadır. Aktif eğitim hedeflenen bir eğitim, amaç olamaz. Eğitim araç ise, sadece aktif eğitim değil, eğitimin tüm metotları kullanılmalıdır. Bu açıdan sadece tek tip yaklaşım ile hedefe varılamaz.

4. **İNANISLAR ve YÖNETİM: Ahlak:** Bireysel boyuta indiği gözlenmektedir. Kişi kendi varlığı etrafında inanışların oluşmasını istemektedir. Bu bilişim kültürü ile daha fazla belirginleşmektedir. Egosantrik yaklaşım yerine, ben kimim sorgusunun sorulduğu görülmektedir.

İnanışlar: Din kavramı önemini azaltmıştır. Birey kendi ruhsal durumları için boşluğu dolduracak çeşitli inanışlara itilmiştir. Bir bakıma tarikatlar ile kalıplaşmıştır. Ayrıca, Tarot falları ve astro önemli yer almaktadır. Bizden-sizden kavramı bizim kurum, bizim derneğimiz, bizim tarikatımız, bizim üyeliğimiz sizinkinden üstündür ve siz yanlış yapıyorsunuz ve sizi kurtarmak gerekir dönüşmektedir. Kurumun liderleri o kurumu yüceltmek ve korumak üzere iş başına gelirler. Tavizsiz politika izlemek hedefleridir. Eş güdüm ve konsensüs, toplum kendilerine uymakta ise geçerlidir. En büyük düşman aynı ürünü üretenler, aynı hizmeti verenler arasında olur.

Yönetim: Devlet temel olarak standartlaştıran bir kurum yapısındadır. Her yaklaşım belirli bir standart içine alınmış ve ölçülebilir boyuta getirilmeye çalışılmıştır. Bu standartlar daha önce kuruluşlara göre iken, globalleşme ile devletin temel gücü bunları yaygınlaştırmak olmuştur. Bu malzeme standartları hizmet standartlarını oluşturmuştur. Daha sonra toplam kalite kavramı ile yönetsel standarda gitmiştir. Daha sonra olay müşteri kavramına sokularak müşteri memnuniyeti yaklaşımı ile devamlı düzenleme, iyileştirme (Japon keizen) yaklaşımı ile süreç sürdürülmüştür. Görevler yerini bir bilen ferde bırakmaktadır. Yönetime kuvvetler ayrılığına ek olarak, demokratik kuruluşlar denilen kurum ve kurullarda etkin olmaktadır.

BİLİŞİM KÜLTÜRÜ: İNANISLAR ve YÖNETİM: Ahlak: Bireysel boyuttur. Her birey bir peygamber gibi, dini ve inanışları değerlendiren bir kişi boyutundadır. Doğrular ve yanlışları artık kendisi arama veya en azından düşünme boyutundadır. Bu boyut gelecek etik veya estetik kültürüne yol açacaktır.

İnanışlar: Her birey kendi inanışının farklı olduğunu anlamış ve artık kendisi bir din adamı veya felsefeci gibi yorum yapar hale gelmiştir. Bu yaklaşımları yapan kişileri belirli şekilde açıklayarak, izah ederek genel kavramlar içinde toplayacak öğretmenler yetişmediğinden, ortada medyada çeşitli kavramların saatlerce tartışıldığı ve bir amaca yönelmeden olayların açısı yönünden ele alındığı görülmektedir. İnanışlar uzman görüşlerin tek ve sabit olması nedeniyle kargaşaya itilmektedir. Hırsızlık hiçbir inanışta kabul edilmez. Tüm inanışlar temelde aynıdır şeklinde hoşgörü ve toplayıcı, bütünleştiricilik giderek azalmaktadır. Ancak özellikle genç bireyler bu nadir lafları dikkatlice toplamaktadırlar. Ben-sen kavramı değişmekte, her bir durum bir olgu şekline dönüştürülmekte, işlev yanlışlar ve doğruları içinde bütünleşmekte ve tenkit edilmektedir (daha doğrusu yorumlanmaktadır). Her olgunun ayrı ayrı analizi gerekir. Bizden-sizden yoktur. Haklar başkaları lehine veya aleyhine yorumlanamaz. İdeolojiler (sağcılık, solculuk, tarikatlaşma, kurum ve kuruluşların üstünlüğü gibi) olamaz. Hiçbir standart bireyin mutluluğunun önüne geçemez. Standartlar müşteri memnuniyetine göre sürekli değiştirilmeli ve geliştirilmelidir. Değişim ve gelişim standardın önündeki temel unsurdur. Ancak belirli bir çıkış standardı olmadan gelişim ve değişimin olamayacağı unutulmamalıdır. Bilimsel yaklaşım ile değerlendirme temel unsurdur. Her şeyin olumlu ve olumsuz yanları vardır. Eğer amaç meyve yemekse, ortak paydada birleşmek gerekir.

Yönetim: Yöneten erg büyük sıkıntı içindedir. Bu amaçla yasaları kullanarak baskısını arttırmıştır. Hukukun üstünlüğü kavramı ile bireyler globalleşen dünyada davaları kazanır hale gelmişlerdir. Devlet kavramı Avrupa Birliği veya İnsan Hakları kavramları arasına sıkışmıştır. Zarar ve haklar kavramları bireyin güvenlik ihtiyacını arttırmıştır. Kararının oluşması için danışmanlık önemli boyuttur. Hukuksal kurumlar yeni yapılanmasını oluşturamadan, devreye medya ve birçok fırsatçıların çıkması kaçınılmaz olmuştur. Standartlaşma ve bireyin hakları için oluşturulan bağımsız kuruluşlar ile bu kontrolü amaçlanmıştır. Yasalar değil bireyin haklarına dayalı hukukun üstünlüğü temeldir. Görevler değil haklar ön plandadır. Görevleri haklar oluşturmaktadır. Kesin doğrular ve yanlışlar yoktur. Olgu içinde doğrular ve yanlışlar vardır. Bu durum bilimsel temel ışığında analiz ve sentezle tanımlanır. Karar ancak birey veya işlev bazında görüşler (haklar) olgunlaştıktan sonra (yasaların değil, hukukun üstünlüğü temelinde) verilebilir. Kurallar, standartlar ve tüm sosyal yaklaşımlar olgu temelinde bireyselleştirmek üzere irdelenirler. Çözüme ulaşmak temel yaklaşımdır. Yönetim planlamacı düzeyinde kalıp, kuvvetler ayrılığını hukuksal etkinlikler oluşturmaktadır.

5. HUKUK SİSTEMİ ve GELENEKLER: Yasal yaklaşımlar: Kurallar ve yasalar birçok tanımlamayı yapmakta zorlanmaktadır. Hukuk genel kavramı içinde yeniden değerlendirmeye başlanmıştır. Artık bireylerin kültürel farklılıkları bir toplumun yararlı unsurları olarak görülmektedir.

Hukuk yapısındaki değişiklik: Hukuk artık bireyin haklarının üstünlüğü temelinde buluşlar ve verilerde bireylerin haklarının korunması üzerine yapılmaktadır.

Artık uluslar, kurullar, kabileler, toplumlar değil birey, insan temeli gelmiştir.

Sanat: Teknoloji ile sanatsal faaliyetler artmış ve her bir kişi eline fotoğraf makinesini alarak bir nevi sanatçı pozisyonuna gelmiştir. Şiir yazar ile şair kavramı karışmaya başlamıştır. Sanat yapan ile eser üreten aynı boyuta gelmeye başlamıştır. Sanat teknolojiyi özgün kullanma boyutundadır. Bireyselleştirmedir.

BİLİŞİM KÜLTÜRÜ: HUKUK SİSTEMİ ve GELENEKLER: Yasal yaklaşımlar: Kurallar ve yasalar bireyin hakları (yasaların üstünlüğünden saparak, hukukun/hakların üstünlüğü) temelinden bakılmalıdır. Her birey doğal haklara sahiptir. Bu hukuksal yapı, gelecek etik ve estetik yapının değerlendirmesinde geçerli olacaktır. Teknolojinin uygulanmasında, doğru olan nedir? Yasaklar ile toplumsal olguyu durdurmak imkânsızdır.

Sanat: Sanat giderek yüksek teknolojiyi kullanma ile birlikte sanatın püf noktalarını öğrenmeye yönelmektedir. Fotoğraf çekmede belirli düzeyi yakalayan kişi, artık resminin içindeki anlamı kapmaya çalışmaktadır. Sanat, herkesin içinde gizli olarak bulunan bir parametredir. Güzel sanatı kavramak bile sanat yaklaşımıdır.

DEĞERLER: Temelde kendi kültürü en üst olup, diğer kültürler alt kültürdür ve bilgi en üst mercidir. Profesörler bu açıdan tanrısal boyut gibi her türlü danışman, bilirkişi ve yargılama mercii olmuştur ama hastalık, bireyin/hasta hakkının önüne geçememiştir. Bunların değerlendirmeleri sicildir ve tartışılmaz, boyutundan her birey eşit ve aynı hukuksal yapıdadırlar, aynı haklara sahiptirler kavramı gelmiştir.

BİLİŞİM KÜLTÜRÜ: Kurul veya kurumların yaptıkları sınavlar, Danıştay'ın ilk Bölümde alınan kararlarda olduğu gibi, bireyin haklarını koruyup gözetmek olduğu ve sosyal yapının mahkemelerce denetlenebilir olmasını öngörmektedir. Bu karar, yeni bir kültürel yapının özelliğidir.

Birey Hakları Üstünlüğü, eşitlik ve Kardeşlik

1998 Amerika Yüksek Yargısı, Avrupa Konseyinin³ 2006 yılında da geniş anlamda oluşturduğu, Avrupa Birliği yapılanmasında esaslar, daha önce Dünya Savaşı'na ulusların bütünlüğüne amacını gütmekte idi. Bunun için; a) ilk madde civil liberties, birey hakları ve hürriyeti temel alınarak, b) kamu kurum ve kuruluşları dahil, tüm diğer güçlerden bireyin korunması ve gözetilmesi hukuksal ilke olarak oluşturulmuştur. Bundan sonra, Anayasa Mahkemeleri ve İnsan Hakları Mahkemesi de birey haklarına göre kararlar verdiği görülmektedir.

Avrupa Birliği açısından eşitlik kavramında, ülkelerin Türkiye'de olmayan bir yapı ile Burjuva ile avam kişiler çatışması önlenmeye çalışılmış ama tam olmamıştır. Bazı konularda biz daha bağımsız kavramı geliştirilmiştir. Kadına ayrımcılık, eşitliği sağlamak için oluşan bir hukuksal boyuttur, yoksa ayrımcılığa destek değildir. Göçmenler ile oluşan çatışmalar bir örnektir. İngiltere bu yapıyı kabul etmeyerek AB'den ayrılmıştır. Zaten katılırken de karşılıklı tereddütler vardı, bunlar derinleşmiştir.

Zamanımızda bu hukuksal temel halen kurulmamıştır. Oldukça sert direnç vardır, eşitlik kabul edilmemektedir.

Başlıca parametreler altında özellikleri şunlardır.

1. SOSYAL ORGANİZASYONLAR: Aile: Aile yapısı yerine, birey tek olarak yapıyı oluşturur. Boşanmış aileler yanında, evlenmemiş tek baba ve tek anne ile çocuk birlikteliği olmaktadır. Sadece belirli ilişkiler içinde birlik vardır, arada kavga ve çatışma yoktur, sadece ayrı olmak istemektedirler.

İnsan yapısı: Kendi benliği temelinde olmak istemektedir. Özel, özgün ve bağımsızdır, bağlantısızdır. Bu açıdan ofis çalışma yeri evin bir odası olmakta, bu şekilde evden kopmamakta, çocuk ile birlikte olmaktadır. Kişi kendini üstün görmüyor ama özel, özgün görmektedir, özlü olmayı korumak, desteklemek istemektedir.

Hukuk yapısı: Birey hakkı üstünlüğü, tüm hukuk sistematığı de bunun üzerinedir. Zarar oluşturmadığı sürece, düzene uymayı da kabul etmemektedir ki bu zaten suç değildir. Bilgilendirme ve rıza şartı vardır. Artık ceza yazabilmek için trafik polisleri uyarı işaretlerini yanında şimdi yapılıyor şeklinde uyarılar da koymaları gerekmektedir.

Kişi önemli olunca sağlığına da dikkat etmekte, doğrudan olmasa da birçok plasebo ek gıda ve katkıların satışı, bilimsel ve hekimler tarafından reçete edilmese de kullanmaları izlenmektedir.

Yaşlanma nedeni ile toplumda 60 yaş üstü destek sağlanmakta, taşıma ücreti düşürülmektedir. Danışmanlık boyut da artmaktadır.

Kaynaklar: Tüm Dünyanın kaynağı kendi gelişimi içindir. Bu açıdan internet ve iletişim boyutu çok fazladır. Anında telefon ile en ileri bilgiye ulaşmakta, artık her birey uzman gibi kaynağa sahip olmaktadır.

Örnek olarak; Tarım için üzüm bitkisi, asmaya çelik yapacak iken, internete bakınca, 12 usül saptadım ve ziraatçı uzmana sordum iki şekilde aşılama biliyordu. 12 adet farklı olarak uyguladım ama erken yaptığımdan,

öz suyu ilerlemediği için, hiçbiri tutmadı, püf noktasını belirtmedikleri için öğrenemedim. Kısaca bilmek değil bilginin oturması gerekmekte, bunun da diploma ile oluşmadığı da anlaşılmalıdır.

Kaynaklar tüm Evren olduğu için, kişi artık Dünya vatandaşıdır.

- 2. EKONOMİK SİSTEM ve ÇEVRESEL ETKENLER: Teknoloji:** Ekonomide; etkin, verimli, kullanılabilir yanında kendisini mutlu etmesi amaçtır. Bu açıdan her birey kendine göre teknoloji kullanır. Eski telefon, bazı işlevlerin olmaması için aktif kullanılabilir ama en gelişmiş telefon da yanında bulunmaktadır.

Çevre: Çevre değişkendir, hoşuna giden yerde oturmak ister. Köy, kasaba, dağ başı, sahil kenarı ayırında odasında iyi bir ortam ile de mutlu olabilir. İstekler çok olabildiği gibi minimal de olabilir. Bunun nedeni çevre duyarlılığı, gereksiz, kullanmayacağı, işlevsiz olanlara sahip olmak istemez.

Yerleşim: İnsanların yerleşmesini doğrudan memnuniyet durumu etkilemektedir. Çok farklı yerlerde yerleşebilir veya yerleşme yerine devamlı gezgin de olabilir.

- 3. EĞİTİM:** Belirli bir konuda yüksek bilgi ve beceri sahibi olmak çabasıdır.

Kazancı bu özel ve özgün yapıda bulmaya çalışır. Hiç çalışmasa bile, devlet tarafından işsizlik ücreti almaktadır. Amaç istisnai olmakta yatmaktadır.

EĞİTİM KİŞİSEL BOYUTTA, BİREYSEL MUTLULUK KAZANMAK İÇİNDİR.

- 4. İNANISLAR ve YÖNETİM: Ahlak:** Aile bireyseldir. Her bireyin kendine göre bir ahlak anlayışı vardır. Vicdanım rahat ile özetler. Zarardan kaçır, kendisine de zarar dokunulmamalıdır.

İnanışlar: İnanışlar kişilere göre değişkendir. Davranışlarına göre kişisel inanış geliştirirler.

Yönetim: Devletin yapısından çok, kendi benlik ve kişisel açıdan kendi hakları geçerlidir. Demokrasi kavramı geçerli değil, bireysel sorumluluk ve etkinlik geçerlidir. Yönetim bireyin kendisinde, güç kendisinde.

- 5. HUKUK SİSTEMİ ve GELENEKLER: Yasal yaklaşımlar:** Birey, bilgilendirme ve rıza ile etkileşim geçerlidir. Eşitlik gerçek anlamlıdır, herhangi bir ayırım, hukuksal davanın kaybidir. Söylenmesi bile suç kapsamındadır. Artık cinsiyet olmasın diyerek, tuvaletler ortak istirahat odaları olup, tek kişilik, yapılanmaktadır. Irk adı kullanmak suçtur, kaçınılır.

Hayvanlar bile insan gibi aynı haklara sahip kılınmaktadır.

Yaşam Hakkı ancak bireyin varlığı için vardır. Ölüm bireyin boyutunda, yaşam hakkı üstünlüğü nedeniyle öldürme artık hukuk boyutundan kaldırılmakta, ömür boyu hapis getirilmektedir.

Sanat: Sanat bireyin duygusal ifadesidir. Kimse ile karşılaştırma yapılmamalı, sadece yorum yapılabilir. Her birey şair ve sanatkâr olmaktadır. Sanat bir kişinin duygularının ifadesidir, üst, orta ve alt gibi değerlendirme yapılamaz, kişiye özgüdür.

DEĞERLER: Topluma değil, birey kendine hizmet etmeli, değer de kendisi için oluşturmalıdır. Toplum, mahalle ve karşılaştırma boyutu gündeme gelemez. Değer, kendisi ve sahip olduklarıdır.

Tamamen bireye dayalı, sübjektif olması temel ilkelerdir. Sicil kendisine verdiği değerdir. Sınavlar yerine yorumlar öne çıkmaktadır. Zarar somut oluşturma dışında da ceza uygulanamaz.

ÜLKEMİZDEKİ VARSAYILAN KÜLTÜREL YAPILANMA

Birçok Avrupa ülkesinde istenen az kültürel yapıdır, Endüstri ve Yüksek Teknoloji Kültürleri. Bu amaçla çalışmak üzere gelen Türk işçilerinin asimile edilerek, kendi toplumları ve kültürleri içinde sindirilmesini istemişler ve bunu açık bir şekilde de ifade etmişlerdir.

Zamanla oluşan bu toplum, ilk planda göçebe niteliğinde iken, ileri teknolojik kültüre uyum sağlayarak farklı bir yapı oluşturmuşlar ve “Almancı” tanımı ile bunu sosyal boyutta bir nitelik kazandırmışlardır. Almancılar kendi köyünde de aykırı olup, Almanya’da da kabul edilemez bir sosyal yapıdır. Ancak, tümü sosyal ve kültürel yapıdır. Bu yapı Almanya’da iş sahibi olmuş ve Alman ekonomisini kalkındıran, ayakta tutun unsur olmuştur. Yurt dışına çıkarılmaları Almanya için bir yıkıntı olacaktır.

Bu örnekte olduğu gibi, artık bireyler belirli kültürleri basamakla çıkmak zorunda değildirler. Her kültürel yapı, yeni yapı içinde uyarılma ile varlığını devam ettirmektedirler.

Örnek olarak; kare ile dikdörtken birbirlerine yakın iken, yuvarlak aykırıdır. Ancak dikdörtgenleri altıgen veya köşeleri düzletirseniz, yuvarlağı da köşeleme eklerseniz, çok gen yaparsanız, ortada birbirlerine benzeyen ama farklı bir sosyal yapı ortaya çıkar. Bunları da “sosyal zenginlik” olarak kabul edip, tüm Dünya ile birleşme olmasa da bütünleşme içine girerseniz.

Kendi kültürel yapınızı sabit ve kalın şekle sokarsanız, ortada parçalanan, birbirlerine küs, hatta düşman bireyler yetiştirirsiniz ve giderek gerileyerek başka toplumların kulu veya kölesi şekline gelirsiniz.

Türkiye çoklu kültürel yapıdaki bireyleri bütünleştiren bir ülkedir. Avrupa gibi 2-3 yapı yerine beşli altılı kültürel yapıyı kapsar. Bu açıdan oldukça zengin bir yapısı aynı zamanda oldukça farklı anlayış, hukuksal yapı ve farklı düşünceleri barındırır. Tümünü tek bir yapıda Kul Hakkı, birey hakkı temelinde ele alırsanız, bütünleşmeyi ancak bu şekilde sağlayabilirsiniz.

Ülkemizde farklı kültürlerde çatışma olasılığı yaratılabilir. Şehir kültürü, kasaba kültüründe olanı dışlar. Bunun simgesi olanlar ile mücadele eder. Başörtüsü, inanışlar, helal/haram kavramları gibi boyutlar ile çatışma yaratılır. Mahalle baskıları gibi boyutlar etkili olmaktadır. 1999 Depreminden sonra Devlet hizmet üniteleri yetersiz kaldığı için, toptan siyasal deprem, kültürel değişim gözlenmiştir. Şehir kültürü açısından, sahil şehirleri ile İç Anadolu yerleşimleri farklı siyasal yapılanma oluşmuştur.

Kültürlerde Hekimlik Mesleği

Kültürel Öğelerin Hekimlik Mesleği olarak tanımlamaları

Kültürlerin hekimlik mesleğine bakış açıları farklıdır. Hekim farklı kültürde olanlar için onlara uygun yaklaşım yapmadığı durumda, toplumda büyük patlamalarla karşılaşmaktadır. Bu bir hekime karşı çıkış değil, hekimlik anlayışına göre farklı yaklaşım boyutudur.

Adalet anlayışı kültürel düzeye göredir. Bir Arkeolog arkadaşım, kültürel farklılıkları görmek için, hırsızlık gibi olaylara tüm kültürde ceza varken, burada düzeye göre ceza karşılaştırmasını yaparak adalet anlayışını kavrayabiliyordum demmişti. Hierapolis kayıtlarından bir örnek; bir keçinin ırzına geçilirse: a) alt kültür tabakası ise adam öldürülür, keçi amir tarafından yenir, b) orta tabaka ise dayak atılır, para cezası verir, keçi yenilir, c) üst tabaka ise, kızılır ve ırza geçen de ziyafete davet edilir. Eşitlik kavramı kültürlerin bazısında vardır.

Hekimlere genel bakış açısı, kültürlerle göre aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 1: Kültürel yapılara göre Genel Hekimlere Bakış Açısı

Genel Hekimlik Boyutu	
Göçer, Göçebe	Hekim, büyücü veya şaman gibi davranmalıdır. Bazı toplumlarda eğer diplomalı buna benzer bir yaklaşım yapmıyorsa, yerine bu rolü oynayan, üfürükçü, çıkıkçılara yönelmektedirler. Bir törensel boyut olmalı, hekim hastayı tanımalı, ona büyü gibi yaklaşım yapmalıdır, bunun için başvuruda hasta bilgisi elde edilmelidir. Ulaşması için bir aracı olmalıdır, tüm işleri yürüten olup, modern zamanda hekim yardımcı sekreterler gibi yardım eden olmalıdır. Hekime götüren, elinden tutan, bir bakıma hemşire gibi olmalıdır. Hekim şikâyeti dinlemeden sorunu görmeli ve hatta sonucu da bilmeli, ona göre yaklaşımlar önermelidir. Yasaklar bir nevi törensel olmalıdır. Yaşamayacak veya iyileşmeyecekse, ona göre toplumu hazırlamalıdır.
Tarım, Köy, Kasaba	Gelenek ve kurallar geçerlidir, hekimler görevini yapan memur gibidirler. Hekimler, başlıca kültürlerin üst, orta ve alt kültüre hizmet edenlere göre farklı olmalıdır. Toplum hekime eğer farklı kültürel yapıda ise kizamaya hakkı olduğunu düşünür. Kitap ne yazıyorsa o uygulanmalıdır. Hekimlik mesleği kuralları sıkı olarak uygulanmalıdır.

Endüstri	Sermayedar ile işçi farklıdır, hastalıkları farklı olduğu gibi, yaklaşımlarda farklı olmalıdır. Hasta odaları da otel gibi kademelidir. Tedaviler de kademelidir, yapan hekimlerde farklıdır. Bizden, sizden geçerlidir ve mutlaka iyi hekime ulaşmak için referans gerekir. Sağlık, maliyetlidir, ücretsiz olanlar da ileri düzey için farkı ödemelidirler.
Teknoloji	Teknoloji gelişmesi ile tetkik, üstüne tetkik yapılır. Artık hasta dinlenmemektedir, sadece robot gibi ele alınır. Farklı dallar, farklı alanlar gelişir, robotik cerrahi ve yaklaşım öne çıkar. Bakımlar kademelidir, her kademeye başkası bakar.
Civil Liberties	Tüm kültürün olumlu özellikleri gözlenir. Hasta ile hekim ilişkisi güçlüdür. Hekim sağlık kontrollerinde, sorunlarda ele alır, hastalanmadan yaklaşım yapar. Önemli olan hastalık değil, hastadır. Yaklaşımlar aydınlatma ve rıza ile olur, yaşam hakkı önceliklidir. Statünün önemi olmaz. Sağlıkta ekonomi olmaz, gereken ne ise yapılmalı, hastalar gerekirse helikopterle taşınmalıdır.

Hekim artık bireyin sağlığı ötesinde avukatı, danışmanı ve yoldaşı olmaktadır.

Kültürlerde Hekimden istenen

Her kültür, hekimden beklentisi farklıdır. Acil Uygulama Yaklaşımları Dersinde, Mesleki Beceriler kapsamında verdiğim yaklaşımlarda, eşitlik kavramı üzerinde durarak bazı eklediklerim olmuştur. Bunlar; *“size ülkeniz, kimliğinizi sorarlar, sadece doğduğunuz yeri söyleyin. Irk anlamını bilmiyorum, bize Tıpta öğretilmedi diyerek, tüm insanlar aynı türden, Homo sapiens, sapiens oluşmuştur vurgusu ile İnsan Haklarına göre hepimiz kardeşiz deyin “demişimdir. Van depreminde olan doktor arkadaşlar, toplumun “doğulu iyi eğitim almamış, batılı da bize iyi bakmaz algısı olarak, yukarıdaki sözü belirten hekim arkadaşlarımıza muayene için kapıda kuyruk olduklarını belirtmişlerdir.*

Tablo 2: Kültürlere göre Hekimler nasıl olmalıdır

Hekimler Nasıl Olmalı	
Göçer, Göçebe	HEKİM MESLEĞİ; büyücü gibi, törenler, bir mucizeler yaratan, plasebo kullanmayı hekimlik olarak tanımlanır. Zamanımızda bitkisel ürünler örnektir. HEKİM büyük baba niteliğinde davranacaktır. Destansı bir yapısı olması beklenir. Hastanın şikayetini bile dinlemeden bir bakışta tanı koyabilen, hasta yerine karar veren kişidir.
Tarım, Köy, Kasaba	HEKİM MESLEĞİ; bir memur gibi görevini yapar, pansumanı başkası, doğumu ebe yapar, hastaya başkası bakar. HEKİM tipik bir memur hekimdir. Görevlerini yapar. Eğitim tüm topluma yönelik değil, belirli bir kesimi kapsar. EĞİTİM KLASİK TARZDA BİLGİ ÖĞRETMEKTİR.
Endüstri	HEKİM MESLEĞİ; doğrudan eğitim ve diploma almaz, profesör en idealidir, her birey kendi ekibini kurar. HEKİM belirli bir konuda uzmanlaşmış ve kitabı takip eden kişidir. EĞİTİM GENEL KÜLTÜR ve DİPLOMALAR ALMAYA YÖNELİKTİR.
Teknoloji	HEKİM MESLEĞİ; teknolojik tanım demektir ve teknolojiyi bilmek gereklidir, tetkiki ileri tetkik ile desteklemelidir. Hasta ile ilişkiyi başka kişiler yapar. HEKİM yüksek teknolojiyi kullanan ve bilen kişidir. Mühendis hekimlik kavramı geçerlidir. Kitap bilgisi yerine literatür bilgisi yer almıştır.
Civil Liberties	HEKİM MESLEĞİ; hukukun üstünlüğü, haklar, etiksel yaklaşımları benimsemiş, sosyal bir sanatı öğreten, uygulayan ve danışman olan bireylerin sanatsal çabası olarak bakılmalıdır. HEKİM, olgu bazında problem çözen, görüş alan veriyi analiz ve sentezleyen kişidir. Hekimliğin geleceğini, hukukun üstünlüğü ve özellikle iletişim sanatlarını aktif uygulayan, etiksel yapıda kişi olarak görür.

Hekimlik mesleği, insanlık, İnsan Hakları ve bireyin Yaşam Hakkı olarak tanımlanmaktadır.

Kadın, Aile öğelerinin Kültürel Yorumu

Kültürlerde Kadın-Aile Kavramı ve Aileden beklentiler

Her kültürde kadın kavramı farklı oluşmaktadır. Bunlar;

Tablo 3-1: Kültürel öge; aile

Aile ve Soy Ögesi: Akrabalık. Sosyal ve Beşerî Bilimlerin notları	
Göçer, Göçebe	Göçebeler tek genetik yapıyı kabul ederler. Bu açıdan kabile içi evlilik kabul edilendir. Buna karşın aile içi evlilikler, sadece yönetimde olanlara nadiren geçerli olur (Cleopatra gibi bir durum tanımlanır). Aile anlamı kolonidir.
Tarım, Köy, Kasaba	Akrabalık önemlidir, evlilik aynı statüde kişiler arasında eşleştirilir ve bu doğumdan önce bile saptanır olmalıdır. Geleneklerde her bireyin görevi saptanmıştır. Aile kavramı, büyük ailedir.
Endüstri	Sermayedar arasında finansman açısından evlilikler önemlidir, bu açıdan materyalistik görüş öne çıkmaktadır. Çekirdek aile, hatırı sayılır tanınmış önemlidir.
Teknoloji	Aynı görüşte, işte, aynı yüksek teknoloji genellikle insanları bir araya getiren olmaktadır. Birbirleri ile iletişim olması açısından aynı uğraşta iletişim gerekir. Aile kavramı yerine birliktelik öne çıkmaktadır.
Civil Liberties	Birey hakkı öne çıktığı için, kadın erkek olmadan çocuk sahibi olup, büyütebilmektedir. Her birey bir ailedir.

Kadın aile demektir.

Tablo 3-2: Kültürel öge; gelenek, kaynaklar

Kaynaklar Ögesi: Törelere, Tarih, Etnoloji ve Beşerî Bilimlerin belirttikleri öğeler	
Göçer, Göçebe	Kabile, takım, grubun öne çıkmalıdır. İnsanlar sadece feda edilecek bireylerdir. Kadınlar ise genetik evlat doğuracakları için, onların korunma ve gözetilmesi önemlidir. bir savaşta kadınlar, çocuklar öldürülmeli, sonra doğacak çocuklar genetiği taşırlar. Aslan yeni koloni oluşturunca eski yavrularının tümünü öldürür.
Tarım, Köy, Kasaba	Yaşlı kadın, geleneği bilendir, onların dediği olmalıdır. Toprak geçerlidir, ölümüne korunmalı, kahramanlık destanlaşır. Tüm simgeler, buldukları yerleşim içindir.
Endüstri	Kurum kültürü adı altında, çalışan bireylerin bir bakıma beyni yıkanır, <i>işçi isem işçi kalmalı ve işçi olarak ölürüm</i> bir simgedir. Kadın, bir iş gücüdür, erkek gibi alınır, emzirme gibi hakları dışlanır.
Teknoloji	Bilen, bilmeyen farkı olduğu gibi, teknolojiyi kullanan öne çıkar. Kadın ve erkek farkı ortadan kalkar. Acımasız bir halka içinde, kadın yalnızdır.
Civil Liberties	Kadın kendi haklarına sahiptir, sahip olma mücadelesini yapmadan sağlanır. Kadın isterse çocuk sahibi olur, kendi rızasına bağlıdır. Aile demek bireyler demektir. Kadın ve erkek evli olsalar bile ayrı işlevseldirler.

Tüm törelerin merkezinde kadın vardır.

Tablo 3-3: Kültürel öge; çevre, ekoloji

Çevre: Yerleşme, Ekoloji ve Çevre Bilimi değişim ve etkileşimi	
Göçer, Göçebe	Kadın hem av hem de avcıdır. Genetik yapı oluşturan kadın olduğu için, çevrede de kadın önemlidir. Ekolojik yapı eğer kirlenir ve yaşanmaz olurlarsa göçerler. Eğer yurtlarından savaş nedeni ile ayrılırlarsa, artık göçer kültürüne girer, varlıklarını korumak amacıyla güderler. Alman işçiler artık orada işveren olmuşlar, kültürel yapılarını değiştirmişlerdir. Halkayı oluşturan, çekirdek kadındır.
Tarım, Köy, Kasaba	Toprak önemli olduğu için kaynaklar, geleceğin malıdır, bu açıdan da korunup, gözetilmelidir. Göldeki balıklar toplanır değil, ancak besin olarak alınır. Kadın avcılık dahil, besini işlediği için, hata yapan kadınlar tarafından cezalandırılır.
Endüstri	İş onun çevresidir, kadın da bunu sağlayandır. Her bir grev, lokavt dahil, temel öncülük yapanlar kadındır.

Teknoloji	Kadın öğrendiği sertifika ve özel hizmetler ile toplumda daha belirgin yeri olmaktadır. Artık kadın çeşitli aktivitelerde rol oynamaktadır.
Civil Liberties	Çevre artık evi, masası, kısaca ofisi kendisi kurabilmektedir. Bu nedenle beceri ve bilgisini ortaya koyabilmektedir. Her bireyin kendisine özgü yapısını ortaya koyması ile kadınların daha etkinleşmesi gündeme gelmektedir.

Kadının olduğu yere ev, yuva denir.

Tablo 3-4: Kültürel öge; eğitim

Eğitim, Sanat: Bilgi: Bilim, Estetik ve Eğitim Bilimleri yaklaşımı	
Göçer, Göçebe	Kadın erkeğin arkasında olmalı, avcılıkta, yemeği hazırlayan, parçalayan ve yemek olarak hazırlayan kişidir.
Tarım, Köy, Kasaba	Kadın o toplumda kendine gözetilen görevi yapmalı, onun için eğitim almalıdır. Üst, orta ve alt kültürün kadınları farklı işleri olmaktadır. Kadınların eğitimleri kültürel yapıya göre, üst yönetsel, orta sınıf hizmet, alt sınıf ise işçi, çiftçilik yapar.
Endüstri	Kadın gücü önemli olduğu anlaşılacak, kadın işçiler oluşması için, tüm toplumun eğitildiği anlaşılmaktadır.
Teknoloji	Birçok işlerde kadın öne çıktığı için, kadınların da eğitilmesi zorunludur.
Civil Liberties	Birey hakkı çerçevesinde kişiler, kendi beceri ve ilgilerine göre üst düzey eğitim yolunda gitmektedirler.

Kadın bilimin yarısını ilgilendirmesi gerekirken, ilgi çekiliş oranı, üçte ikisinden fazlasıdır.

Tablo 3-5: Kültürel öge; yönetim

Devlet, Din, Yönetim: Sosyoloji, Yönetim Bilimi	
Göçer, Göçebe	Kadın, tanrıça olabilir veya av olandır. Kabilelerde lider kadın olduğu da gözlenmiştir. Erkek hâkim topluluklar daha fazla olsa da kadın hâkim olanlarda bilinmektedir.
Tarım, Köy, Kasaba	Tüm dinlerin kalıpsal olduğu dönemdir. Her toplumda birileri bir dinsel görev üstlenirler. Kadın burada topluma yayılması açısından önemlidir. Kadın inanışa katılırsa evladını savaşa gönderir.
Endüstri	İnanan tam kalıba inanırken, inanmayan da ortaya çıkar, ancak inanma nedir? Ateist yaklaşım daha etkin boyutta olmaktadır. Kadın ise bu arada kalmaktadır.
Teknoloji	Artık inançlar, her birey kendine göre hoca olmaktadır ve tüm bilgileri elde ederek yorum yapabilmektedir. Din adamları burada melek, şeytan ile toplumu ele geçirmek isterler, doğru yanlış yorumları sıktır.
Civil Liberties	Her birey kendi hakkına sahiptir, bu açıdan Evrende kaç kişi var ise o kadar inanç vardır. Sadece zarar oluşturmama, kendisi de dahil olarak, boyutu öne çıkar.

Kadın yönetimde olmasa bile, dolaylı olarak yönetendir.

Tablo 3-6: Kültürel öge; kişilik

İnsanlar, birey: Kişilik: Biyoloji, Psikoloji	
Göçer, Göçebe	Klanı oluşturan ve ayakta tutan birey ise, onu oluşturan da kadındır.
Tarım, Köy, Kasaba	İnsanlar ancak kültürlerin öngördüğünü iyi yapmalıdır. Kadın da kendisine verilen görevleri yapmalıdır. Anne, eş, prenses, Amazon kadını gibi birçok farklı işler yapması beklenir.
Endüstri	Eğitim temelinde kadın kendi kişiliğini ortaya koymalı ve bu açıdan yarış içine girmektedir.
Teknoloji	Kadın ürettiği ile toplumda kendini belirgin kılmaktadır. Çocuğu da bir bakıma simgesel olarak kendisine toplumda pay vermektedir.
Civil Liberties	Kadın kendi kişiliği temelinde toplumda yer bulmaya çalışır, ancak eğitimsiz olanların yer bulmalarında sorunlar oluşmaktadır. Bu durumda başka kültürlerdeki kadının rolüne kaymaktadır.

Ailenin kişiliğini kadının yapısı oluşturmakta veya etkilemektedir.

Tablo 3-7: Kültürel öge; sağlık

Sağlık ve Hastalık: Tıp ve Sağlık Bilimleri verileri	
Göçer, Göçebe	Kız çocuk canlı olarak gömülebilmektedir. Sağlıklı olmayan yaşamamalıdır. İlk çocuk, evlilikten değil, amir olan kişiden olması beklenen kültürler vardır. Sağ ve sıhhat önemlidir, hastalık durumunda ölmesi istenir. Bebekler soğuk pınar suyu ile yıkanır, dede yıkar, çelikleştirme denilerek, hipotermiden ölmez ise o zaman bakılır. Ölen ölür, kalan sağlar bizimdir denir. Kadın burada bu işi kabul eden ve yapan olmaktadır.
Tarım, Köy, Kasaba	Çocuk belirli esaslar içinde olmalı, babası belli olmayan, kültürel uygun görülmeyen çocuklar itilenler olur. Kadın, eğer sağlıklı değil ise başkası yerine geçer. Büyüler ve çeşitli yaklaşımlar tedavi amaçlı olmakta, sıklıkla ölümlere de neden olabilmektedir. Bazı çaylar, zakkum suyu uygulamaları belirtilebilir. Toplumda yayılması kadın ile beklenir.
Endüstri	Aile ve çocuklar, evlilik ve evlilik dışı olarak farklı boyutlarda olabilmektedir. Bilimsel olarak yaklaşım esastır. Kadın bu açıdan tedavisini yapılması ile daha rahat bir ortam sağlamaktadır.
Teknoloji	Kadın istemediği gebeliği sonlandırabilmektedir. Kadın, üstün teknoloji sayesinde, kendi sağlığına kavuşmaktadır.
Civil Liberties	Kadın istediği zaman çocuk sahibi olmakta, rıza ile olması yeterlidir, evlilik şartı zorunlu görülmemektedir. Bilgilendirme ve rıza önemlidir. Yaşam hakkı dışında hekimler sağlığa, beden bütünlüğüne karışmamaktadırlar.

Kadın ve bebek sağlıklı olması ile neslin devamlılığı ancak sağlanabilir.

Tablo 3-8: Kültürel öge; teknoloji

Teknoloji: Üretim, Tüketim: Ekonomi ve üretim yolları ile yapılandırılan öge	
Göçer, Göçebe	Kadın av ve avcıdır. İş yapan erkek ise onu işleyen erkektir. Almancılarda kadın o yapının uyumunu sağlayan kişi olmuştur. Ekonomi kadının işidir.
Tarım, Köy, Kasaba	Kadın ürünü işleyen, dokuma ve ev işlerini yapandır. Burada kültürel boyuta sahip çıkması istenir.
Endüstri	Ekonomik olarak erkek gibi katkısı olduğunda eşit davranış ister ve alır.
Teknoloji	Kadın kendi kazancını sağlayabilmesi ile, ekonomik olarak güç kendisindedir. Erkek ile hesaplarını bilmeli ve ona göre karışmaktadır.
Civil Liberties	Kadın kendi ayrı ekonomik yapıdadır. Erkek ile bağlantısı olmaz.

Kadın ve çocuk ekonomiyi yapılandıran, yönlendiren kişidir.

Anne, Çocuk Kavramı ve Kültürel Bakış

Kültürde Anne-Çocuk tanımlarındaki farklılıklar

Anne kavramı bakışına kültürel yaklaşım aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 4-1: Kültürel öge; aile

Aile ve Soy Ögesi: Akrabalık. Sosyal ve Beşerî Bilimlerin notları	
Göçer, Göçebe	Anne ve gebelik önemlidir, el üstünde tutulur. Çocuk olması grubun geleceği var demektir. Ancak sağlıklı olmayanlar ölmesi beklenir. Doğum yapmayan kadın kabul görmez. Çocuk grubun çocuğudur.
Tarım, Köy, Kasaba	Çocuk yeni bir neslin, sülalenin devamıdır ve kadın elinden alınarak, başkaları bakımını üstlenebilirler. Beslenme sosyal yapıya göre farklıdır; üst sınıfta özel mamalar, orta sınıf hayvan sütü, alt tabaka ise emzirme yapar. Çocuk toplumun evladıdır.

Endüstri	Çocuk ekonomik sorun yaratabildiği için, kadın çocuğa bakmak için evde kalabilir, dadı tutmaktan kurtulur. Çocuk ailenin evladır.
Teknoloji	Çocuk istenmiyorsa Devlet bakar, Çocuk yeni nesildir, o bakımdan iyi yetiştirilmesi, çağın üstünde eğitim, özellikli yetiştirmelidir. Çocuk anne veya babanın evladır.
Civil Liberties	Birey hakkı çerçevesinde, çocuk kültürel bir zorunluluk değildir. Çocuk genetik değil, sosyal baba ve annenin, çocuğa bakan, gözeten, koruyan ve eğiten kişilerin evladır.

Kadın ve anne temel varlık oluşması, tüm kültürel yapıda önceliklidir.

Tablo 4-2: Kültürel öge; gelenek, kaynaklar

Kaynaklar Ögesi: Törelere, Tarih, Etnoloji ve Beşerî Bilimlerin belirttikleri ögeler	
Göçer, Göçebe	Kadın çocuk dahil onu büyütüp, geliştirendir. Kadının görevi sağlıklı doğurganlık ve çocuk yetiştirmektir. Kısırlık dışlanmadır. Yaşlılık ise yeni neslin çocuklarına bakmasında doğrudan yardım etmektir. Klan, grup için olmaz ise olmazdır. Evlilik, evlenme kabile içinde olmalı, kültür karmaşası olmamalıdır. Kısırlık, başka kadını gerekli kılar. Amir her kadın üzerinde hakkı olan kişidir. Bazı toplumda hakimiyet için çocuk sahibi olmalıdır. Cengiz Han, kabilelerin var olması için, onunla akrabalık oluşmalı, eski liderin kızını almalı, kısaca 40bin üzerinde çocuğu olduğu söylenir.
Tarım, Köy, Kasaba	Kadın ve çocukların gebelik, doğum ve bebeklik, büyütme gibi bazı gelenekler vardır bunlar uygulanmalıdır. Eğer sorun çıkarsa, mutlaka nazar, büyü veya benzeri bir durum vardır. Eğer bunlar suçlanmaz ise, kadın kendisi suçlanır, bu durumda da başka kadın yerine geçer. Kural dışı olan çocuklar ayrı bakılır ve bunlara ad veya kimlik verilmez, köle gibidirler. İngiltere bunları kolonilere, adalarda göndermiş, Amerika'da dışlanmış, bugün melez olanların genetik kaynakları olmuşlardır. Toplumda; üst/amir, orta/hizmetli ve alt/köle, işçi olmak, kültüre göre çocukların yetiştirilmesi farklıdır.
Endüstri	İşçi sınıfı para görmesi ile sahiller sadece aristokratlara ait iken, Dünya Savaşları ile Sermaye bozulunca, sahiller işçi sınıfı ve çocukları ile doldu. Bir değişim yaşandı, kurallar bozuldu, yeni kurallar oluştu. Kadın temel kuralı yıkandır, kıyafetler tümünden değişti. Çocuk yetiştirme aristokrata hitap ederken, artık ekonomik açıdan emek üretkenlere yönelmiştir. Çocukların üst kültüre geçmesi için eğitim altın yılını yaşamıştır. Ancak önemli olan diploma alma olmuştur.
Teknoloji	Yüksek teknoloji ile diploma üstü eğitim, sertifikasyon, belirli konuda özgünleşme olmuştur. Estetik boyutlar, sanatın uygulanması ile kişilik öne çıkmıştır. Sanat bir usulün kopyasından, yeni algı, yeni bir sanat yaratmaktadır. Kadın, özellikle çocuğunu büyütürken yüksek teknoloji kullanmaktadır. Oyuncak ötesinde, çocuk yetiştirme kitapları öne çıkmaktadır. Kendi özel değil, yine teknolojik yeni yapı öne alınmaktadır.
Civil Liberties	Sanat, duygusallığın ifadesi olduğu için, yapılan eserin binlerce benzerinden ayrı olması ile kişilik getirmekte, bu açıdan sanat bireysel boyuta indirgenmektedir. Her kadın çocuğunu bir değer, bir kişilik olarak yaratma çabasıdır. Çocuğa göre yapılandırma yapmaya çalışmakta, bunun için çocuğunu öğrenmeye, tanımlamaya çalışmaktadır.

Gelenek yapılanmasında kadın ve annenin rolü belirgindir.

Tablo 4-3: Kültürel öge; ekoloji

Çevre: Yerleşme, Ekoloji ve Çevre Bilimi değişim ve etkileşimi	
Göçer, Göçebe	Kadın olmadan yerleşim olmaz. Almancılar eşlerini getirmeleri ile orada kalmışlardır. Kadın kendi kültürünü getirmiş ama uyarlama ile bir kültürel değişim yaşatmıştır. Bunun belirtisi de çocuklarıdır.

	Kadın çevresi ile varlığın olabileceğinin farkındadır.
Tarım, Köy, Kasaba	Kadın yerleştiği yeri yaşam yeri olarak tanımlaması için, kendi örf ve gelenekleri ile çevrenin, ekolojinin gelişimi açısından da uyum, adaptasyon yapması gereklidir. Çocuğunun da yeni kültürel yapıya göre yetişmesi ama varlığının devamlılığı için de geleneksel kültürü de taşımakta, karma kültür oluşturmaktadırlar. Kadın, gelenekler temelinde yerleşmesini sağlamalıdır. Çevredeki yetiştirilenlerin eğitimi, yetiştirilmeleri konusunda uzman olan kadın, kadınlardır.
Endüstri	Teknoloji uluslararası olsa bile, kurum kültüründe karma kültür daha öne çıkmaktadır. Kadın, burada bir nevi nefer olduğu, öncü olduğu gözlenmektedir. Çocuklarını da uyum sağlayacak şekilde yetiştirme amacındadır. Kurum kültürünü kırma yolu ancak eğitim ile olabilecektir.
Teknoloji	Yüksek teknoloji de kadın birey olarak kişilikleri öne çıkmakta, çocuklarını da buna uyum şeklinde yetiştirmektedir. Her çocuğun elinde internet ile her boyuta ulaştığı görülmekte, ancak eski ile yeniyi karma hale getirmektedirler. Çocuğun çevresi teknolojik gelişimlere açık olmalıdır.
Civil Liberties	Birey halkanın ortasında, merkezdir, çevresi de kendisinin etrafıdır. Bu açıdan çevre oluşturan kendisidir. Çocuklarının da kendi çevresini yapması, kısaca kişilik kazanmasına çaba gösterecektir.

Anne temel çevreyi oluşturan, tüm kültürel yapıyı kendi merkezinde toparlamaktadır.

Tablo 4-4: Kültürel öge; eğitim

Eğitim, Sanat: Bilgi: Bilim, Estetik ve Eğitim Bilimleri yaklaşımı	
Göçer, Göçebe	Bilgi, toplumun varlığını sağlayan olmalıdır. Göçer yolda ne yapacağı, nasıl davranacağını nesilden nesle aktarmalıdır. Çocuklar varlığın devamı için etkin ve verimli olarak yetiştirilmelidir.
Tarım, Köy, Kasaba	Eğitim, bireyin kültür içindeki işlevine göredir. Kadın, dişi olarak çeşitli zamanlarda, yaşlarda farklı görev üstlenmekte, bu nedenle hazırlanmalıdır. Çocuklarda bu sistemi baştan oyunlarla yapmayı öğrenirler.
Endüstri	Bir işte çalışmak için diploma gerektiği için, eğitim şart hale gelmiştir. Kadın mutlaka diploma alan olmaktadır. Çocuklar da baştan eğitilmelidirler.
Teknoloji	Klasik bilgi yerine, sorgulayan, bilgiyi daha ileri taşıyan, düşünen kişi toplumda daha etkin olabilmektedir. Bu nedenle teknoloji öğrenme öne çıkmaktadır. Kadın teknoloji öğrenmede daha ileri roller yüklenmektedir, daha sanatsal ve beceri alanlarında öndedir. Bu yetenekler çocuklarda da gözlenmesi için yetiştirilmektedir.
Civil Liberties	Her birey özel ve özgün olması, onun kendisine göre bilgisini iletmesi ile olanaklı olduğu için, kadın üstün bir çaba ile kişilik kazanmaktadır. Çocuklarda özel ve özgün olması için roller almaktadırlar.

Bilim kadın, özellikle anne ve bebek konusunda özgünleşmekte, ilerlemektedir.

Tablo 4-5: Kültürel öge; yönetim

Devlet, Din, Yönetim: Sosyoloji, Yönetim Bilimi	
Göçer, Göçebe	Yönetim lider temelindedir. Lider bireyleri güden olmalıdır, onun sözü emirdir. Kadın bu açıdan eşi yerine genel öncü, veli, lideri olmaktadır. Çocuk bu açıdan lidere göre yapılanmalıdır.
Tarım, Köy, Kasaba	Kurallar lider pozisyonunda olup, daha önceden belirlenir. Çocuklar doğmadan kiminle evleneceği saptanmaktadır. Kadın bunu uygulayan olmaktadır. Erkek ise kadına yardım etmeli, güç gelenek uğruna olmaktadır. Kadın anneye temelinde ne derse yapmalıdır. Yönetimde lider gütmeli, erkek de evde güdücü olmalıdır.

Endüstri	Kadın bağımsızlığını almış, ortaklı şeklinde aile yönetimi gündeme gelmiştir. Kalıplar bu açıdan öne çıkarken, Devlet kavramı ve vatandaşlık, görev ve ödevler ile yapılacaklar planlanmaktadır. Kadın çocuğunu kitaplara göre yetiştirmelidir.
Teknoloji	Kadın kurum kültürü etkisinde, çevrenin söylediklerini yapan olmaktadır. Hekimlerin etkisi giderek artmakta, ancak kitap bilgisi ile çözüm net olmamaktadır. Çocukların yetiştirilmesinde sorunların çözümü için uzman arayışı olmaktadır.
Civil Liberties	Her çocuğun yetişmesi ve yönetimi ayrı olduğu, bunun için internet dahil çeşitli etkileşim içindedir. Burada doğruyu bulabilmesi için, kadına ve bebeğe terzilik yapan bilen, sertifikalı, özel eğitilmiş kişilere gereksinim olmaktadır. Yönetime katılmama temel usuldür, doğrular yanlış sonuçlar verse bile, bilimsel olmasa bile kendilerine göre oluşturulur.

Hiçbir yönetim kadın, anneyi dışlayarak hükmedemez.

Tablo 4-6: Kültürel öge; kişilik

İnsanlar, birey: Kişilik: Biyoloji, Psikoloji	
Göçer, Göçebe	Kişilik kabilenin öngördüğü olmalıdır. Kadın bu klanın oluşturan ve devamını sağlayandır. Çocuklar, bu klanın geleceği, ona göre yetiştirilmelidir.
Tarım, Köy, Kasaba	Kadın kişilik olarak kültürel görevini en iyi yapan ve katkı sağlayan ise o kadar kişilik kazanmaktadır. Çocuklar, yeni nesil olarak kültürün devamlılığıdır ve kişilik önemlidir. Yaptıkları işleve göre de daha sonra isim veya lakap almaktadırlar.
Endüstri	Kişilikleri kurum ile bütünleşmeli, işçi, işçi olduğu için mutlu olmalıdır. Sınıf atlamak için eğitim şarttır. Kadın bu kurumda reklam gibi özel görevleri olur. Çocukları da bu kültürde bir amblem ve simge olmaktadır.
Teknoloji	Kişilik artık özel boyut ve özel yaklaşım ile oluşmaktadır. Genel olarak insanlar kişiliklerini bulamayınca, belirli simgeleri kopyalamaktadırlar. Sorumlu, suçlu toplum ve sistemdir. Çocuklar da belirli kişinin örneği olarak yetiştirirler. Belirli felsefenin aracı olmalıdırlar.
Civil Liberties	Kişilik ancak belirli eğitim ve süreç ile kişinin kendisini oluşturması ile tanımlanır. Her kişi bireycil ve önemlidir, ki bu toplumda kişiye özellik ile kendisini oluşturmaya çalışmaktadır. Artık her birey kendisini ayrı olarak görür. Sorumlu ve suçlu bireyseldir.

Kadın anne olunca farkı bir kişiliğe bürünür.

Tablo 4-7: Kültürel öge; sağlık

Sağlık ve Hastalık: Tıp ve Sağlık Bilimleri verileri	
Göçer, Göçebe	Sağlıklı olan bizdendir, sağlıksız olanlara yaşam hakkı tanınmamalıdır, prensibi ile birçok kişi çocuk iken gömülmüş, öldürülmüştür. Kadın bu açıdan sağlıklı olmalı, çocuğu da sağlıklı büyütmeli, emzirmesi mutlak gereklidir. Emziremiyorsa başkası onu emzirir. Hasta çocuk ölmeli, bunun için yenidoğan bebeğe, soğuk su tatbiki, tuzlama gibi yaklaşımlar sıktır.
Tarım, Köy, Kasaba	Sağlık, belirli hekim, büyücü, şaman kişilerin görevidir. Onun dedikleri yapılmalıdır. Ancak Kocakarı denilen yaşlı bayanların da önemli önerileri vardır ki bunlarda yapılır. Sağlık kişisel boyuttadır. Plasebo yaklaşımları sık ve toplumsal olarak benimsenerek uygulanmaktadır. Düzen dışı olan bebekler, belirli törenler ile gömülür, öldürülür, kanı akıtılarak kurban edilirler.
Endüstri	Sağlık belirli bir örgüt işidir. İnsanlar buna göre emek kaybı olmaması için düzenli sağlık kontrolleri yapılır. Kadın sağlığı öne çıkarılmıştır, çocuklarda bu kontrol içindedir.

	Belirli bir sağlıklı olmayan bir sağlık raporu ile pasif öldürülür, aktif ötenazi yasaldır.
Teknoloji	Yüksek teknoloji ideal peşindedir ve bu nedenle yoğun bakım ve yüksek teknoloji sağlıkta etkin uygulanır olmuştur. Yenidoğan Yoğun Bakım Üniteleri bu dönemde kurulmuştur. Anlamsız, faydasız, gereksiz tedavi/futile treatment tanısı ile kurullar ile tedavi kesilmesi yapılmakta, aktif yanında bir bakıma pasif ötenazi öngörülür.
Civil Liberties	Birey önemli, kısaca bireyin sağlığı da önemlidir. Bireye göre yaklaşım, bir bakıma bireye göre terzilik, onun bilgilenmesi ve rıza ile olacaktır. Sağlıkta etik ilkeleşme önemlidir. Sağlık dar kapsamlı değil, geniş anlamda yapılandırılır. Yaşam Hakkı temeldir, canı alacak hiçbir oluşum kabul göremez.

Sağlıklı olmayan nesil, geleceğe taşınamaz.

Tablo 4-8: Kültürel öge; teknoloji

Teknoloji: Üretim, Tüketim: Ekonomi ve üretim yolları ile yapılandıran öge	
Göçer, Göçebe	Üretim ve tüketim göçmeye uygun olmalıdır. Gıdanın bozulmaması için sucuk, yoğurt, turşu gibi yiyecekler, taşınabilir imkanlar yaratılmaktadır. Bunları hazırlayanlar da kadınlar olmaktadır. Kadın ve çocuk o toplumun varlığı için yaşamalı ve çalışmalıdır. Klanın devamlılığı açısından, çocuğa o kültürel yapıya uygun alınmalıdır. Babanın tuttuğu takımın renginden kıyafet alınması gibi çocukların sahip çıkması istenir.
Tarım, Köy, Kasaba	Takımlar kabilenin boyutundan, şehir takımları haline gelmiştir. Kadın çocuğunu kültürel kimliğine sahip kişi olarak yetiştirmelidir. Komşular ne der kavramı, yaşamı topluma göre uyarılmanın bir gereğesidir.
Endüstri	Tarım kültüründe 20 dönüm bir zenginlik iken, makine ile tarımda 10bin dönüm bir ailenin sahip olduğu olmuştur. Aletleri ailenin tüm fertleri, çocuklarda kullanmaktadırlar. Kadın belirli bir organizasyonun elemanı olmaya çaba gösterir. Çocukların belirli gruplara girmesi, belirli fikirlere sahip çıkması gözlenmektedir.
Teknoloji	Yüksek teknoloji takibinde olmak, modern giyim, moda takibi olması beklenir. Çocuklarda yüksek teknoloji ile yetiştirilmelidir.
Civil Liberties	Kadın, gebe ve çocuğun her aşaması için desteklenen ürünler oluşmaktadır. Artık reklam değil, işlevsel yararlılık temel olmaktadır. Kendi çocuğu için özgün bir yapı oluşturmaya çaba sarf etmektedir.

Teknoloji kadın, anne ve bebek üzerine yoğunlaşması, onun özelliğini gösterir.

Karma Kültürel Yapı

Kültürel Karma Ögeleri tanımlamaları-

Kültürler tarihsel olarak; a) **Avcılık, toplayıcılık, göçebe**, 2) **Tarım, ziraat, köy, yerleşme**, 3) **Şehirleşme, endüstri ve sanayi yapılanması**, 4) **Yüksek teknoloji, bilişim ve bilgi çağı**, 5) **Bireyin haklarının üstünlüğü, etik ilkeler çağı, gelecek boyut** olarak bir süreç geçirmiş olsa bile, insanlar artık belirli kalıp değil, çoklu kültürel yapıyı birlikte yaşamak, içinde olmak istemektedirler. Almancı denilen grup bu şekilde yorumlanmaktadır.

Her kültürde de genellikle 5 yıl sonra başlayan, yedinci yılda belirlenen ama on yıl gibi bir sürede değişim beklenir. 1960, 1970, 1980, 1990, 2000 yıllarının şarkı, kıyafet ve davranışlarındaki değişim filimler de konu olmaktadır. 1988 yılında Amerika, 2006-2008 yılında Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları; a) civil liberties, bireyin hürriyeti ve hakları korunup, gözetilmeli, b) bu haklar tüm kamu kurum ve kuruluşlardan korunmalı yapısını getirerek, hukuk ve yönetim değişime uğramıştır. Artık basın mensubu, hatta Milletvekilleri ile halkın hakları eşitlenmiştir. Ancak belirli yaşın üstündekiler bunu kabul etmemekte, kişileri belirli gruplarda tutmaya çalışmakta, 1980 yapısında olan sosyal kuvvet ayrılığını devam ettirmek

istemektedirler. Artık yeni yapı Fransız İhtilalinin üç simgesi gibi; Liberties, Eşitlik ve Kardeşlik yapısı, civil liberties olarak eklenmiş, aynen korunmaktadır. Artık Anayasa Mahkemeleri ve Avrupa Konseyi bu şekilde karar almakta, birçok eski kültürden kalan kültürel kademeye göre oluşan haklar kırılmaktadır. Kısaca 2010 ayrı bir kültürel başlangıçtır. Bunun ilk simgeleri Atatürk söylemlerinde bulunabilir; a) *Fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür*, b) *Muasır medeniyet ötesinde eğitim*, c) *Ne mutlu Türküm diyene* (olmak değil, sahip çıkmak, kendi kararına göre olması), d) *Türk* (Ey insan şeklinde birey olarak hitap etme, ırksal değil, kişilik olarak hitap etmedir); *öğün* (Müslümana ilk emir olan oku, eğitim al), *çalış* (eski İbranice abd, ibadet etmek demek, anlamı da değer üret, emek oluştur), *güven* (İman, emin, anlamı olarak inanma, dayanma, sahip çıkma). Dolayısıyla yeni kültürel yapıya yönelik felsefe oluşturmuş, bu zaman içinde toplum tarafından kabul edilerek bütünleştirilmiştir.

Bir örnek olarak; yeni kurulan hastanede alınan memurlardan kadın sekreter, erkek ise muhasebede çalışmakta iken, severek evlendiler. Çocukları oldu, anneanne mutlaka bebeğe şekerli su verilmesini, ıhlamur olarak önemli olduğunu belirtirken, babaanne, bırakın be eskileri diyerek, özel imal edilen anason çaylarını içmesi önermekteydi. Çocuk büyüyor ama aile arasındaki annelerin kültürel farkları da derinleşmekte idi. Boşanma boyutuna kadar gelmişlerdi. Bunun üzerine tüm tarafları bir arada getirerek bir toplantı yaptım. Her iki anne de ısrarlı ve bunun kültürel simge yanında çeşitli eski bilimsel yayınlar ile olmasını şart koşuyorlardı. Sonuçta, bebeğin değil, annenin bu içecekleri şekersiz olarak, yarım bardaktan az içmesi, bebeğin sadece emzirmesi, bunların anne sütü ile geçmesi kararı ile uzlaştırdık. Sonuçta iki yıl sonra ikinci çocukları oldu, aile kendilerine göre çözüm gerektiği, ancak hiçbirinin yapılmaması sorunu çözmediği, bilimsel olarak yaklaşmak önemi ve gerektiğini kavradılar.

Bir toplumda bebekler tuzlanıyorsa, gerekçe kolaydır, infeksiyon olmaması, kokmaması, gibi *kalan sağlar bizimdir* prensibine neden uydurulabilir. Bu yanlış ve yapmayın demek ile anne ile toplum çatışmaya sokulur. Anne evde ve hekime gelirken farklı davranır. Kundağı yasaklayan hekime gelirken kundağı yapmadan gelmek gibi aldatma başlar. Benim önerim SF ile, bir şişe suyu içine 2,5 çay kaşığı tuz koyarak tuzlu su yapmaları ve bunu çatışma ve zorlama ile değil, güzel öğütler ile, gusül gibi, dualar ile vücuda dökmeleri, duş aşmaları olmuştur. Sadece o ailede değil, tüm o toplumda tuzlama kalkmıştır. Kundak kaldırmak, için serbest, bol ara bezli, dışında taşırken toplu olması ile sadece battaniyeyi katlamak ile sarmak şeklinde bir toplumsal değişim işlevi önermişim, tümünden değiştiğini o köyde gördüm.

Başlıca Karma Kültür Özellikleri

Tablo 5-1: Kültürel öge; aile

Aile ve Soy Ögesi: Akrabalık. Sosyal ve Beşerî Bilimlerin notları	
Karma Kültür	<p>Kabile gibi tüm fertler o yapının varlığı için uğraşmaktadır. Tüm kutlamalarda, düşün ve benzeri sosyal olayda bir araya gelirler. Farklı özellikler olsa bile birlikte bütünleşirler. Her biri ayrı takım tutar ama milli takım adı altında bütünleşirler.</p> <p>Aile sorunlarını birlikte çözerler. Farklı kültürden evliliklerde de aynı yapı içine alıp, asimile edilmemeli, ancak eşgüdüm ve iş birliği sağlanmalıdır.</p> <p>Doğum önemli, çocuk sahibi olmak neslin, varlığın devamlılığı için önemlidir. Ancak birey olarak yetiştirilmelidirler, eğitim önemlidir. Eğitim diploma alma ötesinde, toplumla ilişkili konular olmasına çaba harcarlar.</p> <p>Çocuklar önemlidir, gebelikten alınarak anlamlıdır. Bazıları eski geldikleri kültürel yapıya sahip çıkmak isteseler de çocuklar tümünden iki kültürlü, daha doğrusu karma kültürlüdür.</p> <p>Ancak, kültürel değişim esastır, devamlı tüm yapı geliştirilmeli ve mevcut içindeki kültürel düzenden üstün olmalıdır.</p> <p>Sorun çıkarıcı, kısaca bireysel olarak, kişilik sahibi olmayanlar dışlanır ve o yapıdan uzaklaştırılırlar. Bu grup mafya tarzında oluşumlar yaparak, Amerika'da</p>

	İtalyanların yaptıkları bir oluşum, artık zamanımızda gözlenmemektedir. Ancak aile olarak desteklemek, korumak vardır, olumlu yoldadır. Suç kapsamında olamaz, çünkü mevcut düzenle çatışma yokluklarına neden olabilecektir.
--	---

Aile yapısı hiçbir kültüre uymamakta, kendine özgündür.

Tablo 5-2: Kültürel öge; gelenek, kaynaklar

Kaynaklar Ögesi: Törelere, Tarih, Etnoloji ve Beşerî Bilimlerin belirttikleri ögeler	
Karma Kültür	Törelere önemlidir ama tüm farklı yapıların gelenekleri bir arada kutlanır. Olumlu olanlar korunur, olumsuzlar elenir, Japon Keizen usulü gibi, giderek gelişen ama değişen yapı, korunmaya çalışılır. Amerikan usulü yıkıp, yeniden yapmaktır. Mevcut kültürel giyim, çalışma varken, bazı eski kültürel simgeler çalışma alanında bulundurulur. Göçebe iseler, eski topraklara giderler, hasret giderirler ama onların eski geleneklerini aynen değil, farklı yeni düzenleme ile alırlar. Zeybek oyununda erkek sadece kendi kadını önünde diz çökerken, rutin düz çökme yapılır, anlamı ise bilinmez. Kısaca gelenek alma vardır ama gerekçesi bilinmez, kopyalanır. Çocuklar faydalandığı kültürden alıntılar ile karma kültürel yapıdadırlar. Etik genel anlamda uygulanır; a) doğru nedir ve b) ne yapmalıyım ile c) zararım dokunmasın ilkeleri öne alınır. Zarar demek kültürel çatışma ve yönetsel yokluk boyutuna gidış demektir.

Her boyut, kendi töresini oluşturmaktadır.

Tablo 5-3: Kültürel öge; ekoloji

Çevre: Yerleşme, Ekoloji ve Çevre Bilimi değişim ve etkileşimi	
Karma Kültür	Göç ettikleri yer onların yeni var oldukları, varlığını sürdürdükleri yerdir. Ama aile olarak bütünleşerek, yeni yerde patron, işveren olarak sahip çıkarlar. Dolayısıyla en büyük özellikleri kültürel değişim, yerleştikleri yerde gözlenir. İlk planda sehparlarının bacakları kesilerek, yer masası yapılırken, daha sonra ise bir arada olunması için, ortadaki masa kaldırılarak, aynı odada tıklım, tıklım yan yana, tabak elde yemek yenebilir. Bir bakıma birliktelik, konferans yapısına dönüşür. Başka kültürlerden gelen olur, fikirleri dikkatlice dinlenir, sıklıkla konuşmacı kendi kültüründe olmalarını ister, ancak bireysellik olarak bu anlatılandan bir farklı yapı çıkarırlar. Göçtükleri yere sahip çıkma, olmuyorsa değiştirip, yine sahip çıkma bir genel yapıdır, ancak asimile olan yok olacağı algısı nettir. Çocuklar ekoloji konusunda çok hassastırlar, karma kültürel yapıda, koruyucu ve gözeticidirler.

Varlık açısından ekoloji öne çıkmaktadır.

Tablo 5-4: Kültürel öge; eğitim

Eğitim, Sanat: Bilgi: Bilim, Estetik ve Eğitim Bilimleri yaklaşımı	
Karma Kültür	Bilgi ve bilim tek olarak yapılması değil, kültürler göre değişim olmaktadır. Örnek olarak; Karadeniz yapılarında usta gördüğünü alır, kendine göre bir karma yapar. Her bir binanın rengi aynı iken, karma kültürde farklı renkler olur, gerekçesine bakarsanız, kendi klan simgesinin özelliklerini duyarsınız. Eğitim genellikle belirli kültürel kalıp ise de karma kültür burada farklı yapı temeli için kullanılır. Sanat ve estetik geldikleri kültürel simge bulursa bile mutlaka bir karma ve değişim gözlenir. Çocuklar faydasız bilgiden kaçarlar, kullanabilecekleri ve yararlı olanlara yönelirler. Abartı olması doğal karşılanmalıdır.

Eğitim, işlevsel olmalıdır.

Tablo 5-5: Kültürel öge; yönetim

Devlet, Din, Yönetim: Sosyoloji, Yönetim Bilimi	
Karma Kültür	<p>Farklı kültürlerde mevcut otorite yerine kendileri başka otoriteler oluştururlar. Bu otorite, karma kültüre uygun çözümler üretmelidir. Gelenek, aile, kurallar, kurum kültürü dahil, tüm sistemlere uyum sağlandığı gözlenmektedir.</p> <p>Din kalıbı ilk planda çözüm gibi görünse de kalıpları sıkı tutacağı için kalıp esnetilir veya değiştirilmelidir.</p> <p>Müslümanlıkta haramlar belli iken, Hristiyanlıkta olan helallerin belirtilmesi gibi helal gıda kavramı oluşturulmuştur. Kılık kıyafet daha geniş iken, dini etki ile daha dar kalıpta olur, bu tüm din kapsamında da vardır.</p> <p>Bireyin kendi görüşü öne çıkararak, her bireyin inancı da kendine göre yapılır. Bir konu sorulduğunda sanki o dinin teoloji uzmanı gibi cevapların alınacağı görülmektedir.</p> <p>Çocuklar için her bireyin kendisine özgü inancı vardır. Yaratana inanış tırmanmakta, ama standart din kalıpları kırılmaktadır.</p>

Sadece zarar oluşturmama temel hukukta suç/ceza yapısıdır.

Tablo 5-6: Kültürel öge; kişilik

İnsanlar, birey: Kişilik: Biyoloji, Psikoloji	
Karma Kültür	<p>Karma kültürde kişilik önemlidir. Her bireyin sivrilmesi için mutlaka kendi özellikleri saptanmalı ve buna göre eğitilmelidir. Bunun için ailelerin ve toplumun yapısı çocukluk çağından itibaren kişiliği iyi incelemektir. Etik dışı, genel toplumsal yapı ile çatışanlar elenmelidir. Mafya tipi boyutlarda korunurken, toplum ile çatışacakları için karma kültürde bunlar dışlanırlar. Bunun aksine, barış ve gelişim lehine olan, eşitlik ve değişimi öngören yeni nesil yetiştirilir. Bunun için çocuğun özelliği, benimsediği, sevdiği konuda geliştirilmelidir, zorla öğretim kaldırılmıştır. Kendi kültürel kalıbı içinde yetiştirilen çocuk, künt kaldığı için, ibret olarak yeni nesle ders olmaktadır. Bu açıdan işlerinde çok çeşitlilik vardır. Doktor olsalar bile, mutlaka tıp veya başka alanlarda sertifikaları, diplomaları vardır.</p>

Karma kültürde ailenin her bireyinin oluşturduğu kendisine özgüdür.

Tablo 5-7: Kültürel öge; sağlık

Sağlık ve Hastalık: Tıp ve Sağlık Bilimleri verileri	
Karma Kültür	<p>Sağlık, varlık için önemlidir, her türlü sıhhatli olma parametreleri kullanılır, yararlanılır. Ancak belirli bir süreç sonra obesite bir kültürel parametre olduğu için şişmanlamaları gerekir.</p> <p>Afrika yerlilerinde kadının gücü ile şişmanlık orantılıdır. Buna benzer modern toplumlarda da karma kültürde sıktır. Ortalama %20-30 olan obesite yaşlılarda %50 üstündedir.</p> <p>Ancak, çocuklar belirli yaşa kadar mutlaka sıhhatli olmalı, şişman olmalıdırlar.</p>

Varlık için sağlık önemli, hangisi kendisine yararlı ise o kültürel yapıyı kullanır.

Tablo 5-8: Kültürel öge; teknoloji

Teknoloji: Üretim, Tüketim: Ekonomi ve üretim yolları ile yapılandırılan öge	
Karma Kültür	<p>Göçün temel nedeni ekonomik olmaktır. Ekonomi; verimlilik, etkinlik, bulabilme, kullanabilme ve memnun olma parametrelerini kapsıyorsa, o durumda karma kültür, faydalı olanı alması da doğaldır. Kısaca ekonomi bu kültürün ana temasıdır.</p> <p>Çocuklar her kültürün ürünlerine sahip olabildikleri için seçicilikleri belirgindir. Kültürlerin gerek lezzet gerek estetik güzelliklerine sahip çıkmakta ve o kültürel yapıdaki bilim insanlarından daha da farkında olurlar. Tüketim eğer mutlu kilmiyorsa, tekrarlanmaz.</p>

Teknoloji temelde karma kültürü oluşturan temel faktördür.

Eğitim

Çocuk Hakları⁴ temelinde yaklaşım ile kültürel yapı bütünleştirilmeye çalışılmaktadır.

Tablo 6: Kültürlere göre eğitim

Göçer, Göçebe	<p>a) Bireyin kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi; kültürel yapıya, göçer yapıya uygun olmasıdır.</p> <p>b) İnsan haklarının ve temel özgürlüklerin kültür temelinde olması, kabilenin benimsenen ilkelere saygısının geliştirilmesi;</p> <p>c) Bireyin içinde olduğu kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, yaşadığı veya geldiği menşe ülkenin/kabilenin ulusal kültürel değerlerine ve kendisinininki yerine kendi kültürel uygarlığına saygısının geliştirilmesi;</p> <p>d) Bireyin, kültürel anlayışı, barış, hoşgörü, cinsler arası durum ve ister etnik ister ulusal ister dini gruplardan, isterse yerli halktan olsun, tüm insanlar arasında yapıları, kültürel yapıya göre, yaşantıyı, sorumlulukları üstlenmeden, liderin üstlenecek şekilde hazırlanması;</p> <p>e) Doğal çevrenin klan, kabile temelinde saygısının geliştirilmesi” şeklinde olmasını öngörür.</p>
Tarım, Köy, Kasaba	<p>a) Bireyin kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca örf, adet ve geleneklere göre geliştirilmesi;</p> <p>b) İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, geleneklere göre benimsenen ilkelere saygısının geliştirilmesi;</p> <p>c) Bireyin, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, bireyin yaşadığı veya geldiği menşe ülkenin ulusal gelenek ve örf değerlerine ve kendisinininkinden farklı uygarlıklara ise dışlaması, kendi varlığının saygısına geliştirilmesi;</p> <p>d) Bireyin, anlayışı, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ve ister etnik ister ulusal ister dini gruplardan, isterse yerli halktan olsun, tüm kendi insanlar arasında dostluk ruhuyla, belirli bir düzen ve gelenekleri olan bir toplumda, yaşantıyı, sorumlulukla görevini üstlenecek şekilde hazırlanması;</p> <p>e) Doğal çevreye saygısının geliştirilmesi, onu işlemesi” şeklinde olmasını öngörür.</p>
Endüstri	<p>a) Bireyin kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin kurum kültürüne göre mümkün olduğunca geliştirilmesi;</p> <p>b) İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, işletmenin, anlaştığı çalışma Antlaşmasında, sözleşmede benimsenen ilkelere saygısının geliştirilmesi;</p> <p>c) Bireyin, kurum kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, Bireyin yaşadığı veya geldiği çalışmanın değerlerine ve kendisinininkinden farklı çalışanlara da saygısının geliştirilmesi;</p> <p>d) Bireyin, anlayışı, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ve ister etnik ister ulusal ister dini gruplardan, isterse yerli halktan olsun, tüm insanlar arasında iş bölümü iş veren ile dostluk ruhuyla, görev ve öden algısı ile olan bir toplumda, yaşantıyı, sorumlulukla üstlenecek şekilde hazırlanması;</p> <p>e) Doğal kurumdaki çevreye saygısının geliştirilmesi” şeklinde olmasını öngörür.</p>
Teknoloji	<p>a) Bireyin kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi, özel sertifika ile beceri ve bilgi kazandırılması;</p> <p>b) İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, Bilim ve teknoloji temelinde benimsenen ilkelere saygısının geliştirilmesi;</p> <p>c) Bireyin, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, Bireyin yaşadığı veya geldiği eğitim boyutuna göre değerlerine ve kendisinininkinden farklı uygarlıklara saygısının geliştirilmesi;</p> <p>d) Bireyin, anlayışı, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ve ister etnik ister ulusal ister dini gruplardan, isterse yerli halktan olsun, tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür bir toplumda, yaşantıyı, sorumlulukla belirli kurallar, yasalar temelinde üstlenecek şekilde hazırlanması;</p> <p>e) Doğal çevreyi kullanma ve zarar vermeme saygısının geliştirilmesi” şeklinde olmasını öngörür.</p>
Civil Liberties	<p>a) Bireyin kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi;</p>

- b) İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, Birleşmiş Milletler Antlaşmasında benimsenen ilkelere saygısının geliştirilmesi;
- c) Bireyin ana-babasına, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, Öğrenci/eğitim alan/hasta/ailenin yaşadığı veya geldiği menşe ülkenin ulusal değerlerine ve kendisinininkinden farklı uygarlıklara saygısının geliştirilmesi;
- d) Bireyin anlayışı, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ve ister etnik ister ulusal ister dini gruplardan, isterse yerli halktan olsun, tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür bir toplumda, yaşantıyı, sorumlulukla üstlenecek şekilde hazırlanması;
- e) Doğal çevreye saygısının geliştirilmesi” şeklinde olmasını öngörür.
- NOT: Bu Bölümde Çocuk Haklarında yazılan aynen alınmıştır.

Eğitim, bireyin yetiştirilmesi, insanlık kazanmasıdır.

Etik Yapılanma

Etik Gelişim (Kohlberg) Dönümlerine göre

Etiksel Kohlberg⁵ usulüne göre temel, Laurence THOMAS: *Morality and psychological development. In A companion to ethics. Peter Singer. Blackwell companions to philosophy. Blackwell Publishers Inc. 2002, pages 565. pp: 464*, eseri dikkate alınarak oluşturulmuştur. Kohlberg'in sınıflaması çocukluk gelişim evrelerine göre tarafımdan uyarlanmıştır.

Dikta rejiminde büyümüş ve hiç otonomi ve demokrasi kavramlarını algılamamış birey, aynı sistemi devam ettirmek ister. Kurbağa sıcak suya koyunca zıplar kaçır ama soğuk suya koyup su ısıtılırsa ölür ama zıplamaz, kaçmaz. Babam beni dövüyor, bende çocuğumu terbiye için dövüyorum mantığı geçerli olur. Köle hiçbir zaman hürriyetini istemez, sadece daha iyi şartlar ister, mantığı daha çok geçerlidir. Bu açıdan insanlar etik ilkeler aşamasında olmadan, kendi kültürel yapısı içinde, sosyal boyutunu belirli bir düzeyde sabitlemesi ile ondan gelişim boyutunu beklemek zordur. Bu açıdan kültürleşme, kısaca eğitim aşamaları, kısaca davranış ve tutum değişikliği amacı ile yapılmalıdır. Aynı statü ve kalıp içinde kalma ise gelişim ve değişim olmaz.

Yaşam Hakkı kavramı da bu şekildedir. İnsana saygı, yaşama saygı temelinde olmalı, varlığın yok edilmesi ile yaşamın kaldırılması yaparak çözüm değil, yokluk yaratılacağı kıvranılmalıdır. Modern toplumda idamın kalkması yanında, yaşam hakkına saygı temelinde hukuksal yapıda gelişmeler olmalıdır. Bir toplum, aile ve bir birey Yaşam Hakkı kavramında olmadığı için, ona kendi kültürel yapısına uygun davranılması hukuksal açıdan kabul edilebilir değildir. Birey hakkı, Yaşam Hakkı ortadan kaldırılamaz, yok sayılamaz. Zulümün gerekçesi olamaz ve yapılamaz.

İnsan ilkeleşmeden, sorgulamadan olayı irdelemesi bile olanaksız olmaktadır. Ancak bu konuda erken olgunlaşan veya olaya hâkim olan, bilgin veya olgun kişiler bile toplumda dışlanmakta, mahkemeler veya sosyal olarak zorlamalar ile bastırılmaya çalışılmaktadır.

Hiçbir peygamberin kendi memleketinde peygamberlik yapamaması ve birçok bilginin başka ülkelerde etkin olması da bir tarihsel boyut olarak önümüzdedir.

İdama mahkûm edilen veya sürgün edilen bilginlerin zaman içinde kahramanlaştıkları da bilinen durumlardır. Buna karşın zamanında lider olan, tapınılanların da yok oldukları da gözlenmiştir. Temelde iyilik, güzellik ve insanlık üzerine ilkeleşmeyen, ideali olmayanlar, benlik ve varlık üzerine yapılanınların yok oluşu belirgindir. Zalim er veya geç, züllümün içinde yok olduğu açık ve nettir.

Fedakârlık yüce bir kavramdır ama ben yapmayayım, bana yapılsın yaklaşımı daha genel bir algıdır.

Etiksel gelişim sürecinin başlıca 6 evresi vardır. Bunlar;

A-GELENEK ÖNCESİ

1.FAZ: Ceza/itaat: Kişi emir komuta zinciri şeklinde, akıl boyutuna getirmeden, istenilenleri yerine getirmektedir. Sorumluluk almadan, istenilenleri yapmaktadır. Başkasından da kendi istediğini yapmasını ister. Ben devlet memuruyum bana verilen emirleri yaparım yaklaşımı bu dönemin kalıbıdır. Anayasa ve 657 Devlet Memurları Kanunu'na göre, hiçbir kimseye zorla bile olsa hukuk dışı iş yaptırılmaz, ama burada bu yasal boyut pek geçerli olmaz.

2.FAZ: Egoizm: Ben merkezli davranışlardır. Birçok kimse, kendi arzusunu genelleştirerek veya fedakârlık gibi göstererek bencilliğini sürdürmektedir. Kendi hakkını korumak, egoizm kapsamında görülebilir, temelde ise kendi hakkını, abartılı savunmaktır.

B-GELENEKSEL

3.FAZ: İlişkiler: İnsanın karşıdaki kişiyi anlama çabaları olmaya başlar. Dinlemeye başlamıştır. Karşılıklı etkileşim içindedir. Ancak amaç kendi istediğinin olmasıdır.

4.FAZ: Ödev-görev: Yaklaşımları ödevi veya görevi şeklinde, belirli kalıp ve kurallar içinde görmektedir. Somut yaklaşımları özetler.

C-İLKELER

5.FAZ: Haklar: Hukuk hakların çoğuludur. Haklar somut değil soyut kavramlardır. Herkes eşittir tanımı yorumlamaya gereksinimi vardır. Bu ilkeler üzerine ödev ve görevler daha somut olarak oluşur. Bireyin hakları önceliklidir. Ancak bu haklar, başkalarının zararına yorumlanamaz.

6.FAZ: Etik: Doğru nedir ve ne yapmam gerekir şeklinde düşünsel boyuta ulaşmasıdır. Bu boyutun bir özelliği de anlamlı, insancıl fedakârlıktır.

Tablo 7: Kültürlere göre etik yapılanma

Göçer, Göçebe	<p>Ceza ve itaat lider tipi ve dikta türü yönetimlerde oluşan bir süreçtir. Bu dönemde lidere uymak ve bu uğurda canı feda etmek bir kahramanlıktır.</p> <p>İnsanlar Kabilesini düşünmeli, futbol takımı için her türlü fedakârlığını yapmalıdır. Afrika kabileleri de aynı yapıdadır. Yaşam ve ölüm ancak kabile, parti veya dernek, takımı var etmek için vardır. İnsanlık değil, lider ve toplumu temsil eden kişiler uğruna ölüm kabul edilmektedir. Burada insanlık kavramları olmadığı için kabul edilebilir boyutlar olamaz. Birey ve insanlık yoktur ve bu kavramların algılanması da beklenemez.</p>
Tarım, Köy, Kasaba	<p>Üst, orta ve alt kültür yapısı geleneklerde farklıdır.</p> <p>Üst kültürde.</p> <p>Burada benlik kavramı olmaktadır. Birey kendisini belirli sınırlar içinde koruyup gözetmesi durumunda bencillik sorunlu olamaz. Başkası aleyhine olması, onlara zarar oluşturması kabul göremez. Başlıca 3 boyutta gözlenir; a) Yönetsel olarak lider olmak, b) para, mal mülk ile zengin olup, her istediğine sahip olmak, c) bilim ve bilgi yönünden danışılan ve bilen kişi olmaktır. Bu amaçlar için insanlar tabir yerinde ise birbirlerini yemekte, öldürmektedirler. Yaşam Hakkı kavramına karşı çıkanların da bu temel arzu ve istekleri temelinde başkasının, çocuklarının ölümünü dilemesi söz konusu olabilir. Burada tek yöntem, bu durumdan bireyleri alıp, uzaklaştırmak, kurtarmaktır.</p> <p>Orta kültürde.</p> <p>Burada hizmet kavramı öne çıkmaktadır. Birey kendisini belirli sınırlar içinde eğitim ve becerisine göre hizmete adanmıştır. Başkası aleyhine olması, onlara zarar oluşturması kabul göremez. Başlıca 3 boyutta gözlenir; a) Yönetsel olarak liderin dediğini yapmak, b) para, mal mülk ile topluma harcamak, c) bilim ve bilgi yönünden kazanılan becerileri hizmete adanmak Yaşam Hakkı yerine hizmet hakkı olmaktadır.</p> <p>Alt kültürde.</p>

	<p>Burada benlik kavramı değil, işlerini yapmaktır. Birey kendisini belirli sınırlar içinde işi en doğru ve iyi, kısa zamanda yapmasıdır. Varlığının dayanağı budur.</p> <p>Yaşam Hakkı işi yapmasıdır. Burada tek yöntem, emirleri yapmaktan geçer. Sorumlu emri verendir.</p>
Endüstri	<p>Burada ilişkiler ve yaşam oyununda insanlar toplumda bir fert, bir birey olma arzu ve eyleminde olmalıdırlar. Birey toplum içinde benliğini kaybeder, asimile olur ve kararlarını kaybederse artık sosyal boyutta kişiliksizleşir. Katı benlik kaybı askerlikte olmakta ve bu yöntemle yaşam ve ölüm iç içe olması sağlanmaktadır. Yaşam toplum içindir ve emir ile ölüme gidiler kavramı ile Yaşam Hakkı sosyaldır ve toplum isterse sürer mantığı geçerlidir. Irksal boyutlarda ait olma duygusu en çok kullanılan kavramlardır.</p>
Teknoloji	<p>Yaşam bir vatandaş olmak ve buna göre görevleri yapmaktır. Görevin bitmesi ile bir bakıma emeklilik gibi durumlarda yaşam da sonlanmalıdır. Toplayıcı ve göçebe kültürlerde özürülü olmak, görevi yapamamak ile yaşam anlamsızlaşmaktadır. Birey belirli kurallar ve kalıplar içinde, örf, adet ve gelenekleri yapan kişidir. İnançlarda da ne kadar ibadet yaparsan o kadar inançlısın demektir. Defalarca hacca gitmek, devamlı namaz kılmak gibi Hristiyan ve Musevilerde de aynı yöntemler geçerli olmaktadır.</p>
Civil Liberties	<p>Bu yapıda hak kimin üzerindedir. Bireyin hakkı mı, yoksa toplum hakkı mı, lider hakkı mı geçerlidir. Mahkemeler temelde bir haklarda dengeyi oluşturmaktadır. Ancak, hiçbir toplum yasaklar ile yönetilemezler. Bu açıdan hak kavramı somuttan, soyuta doğru kaydıka, yönetsel, bireysel ve toplumsal farklılıklar ile tüm yukarıdaki etik kavramlar gözlenmektedir. Gereke ve dayanaklar bu açıdan farklı olmaktadır. Temel beklenen inanışlarda da kul hakkı ise de gerçekleşen boyut farklı olabilmektedir.</p> <p>Burada son aşamada sorgu olmaktadır. Etik başlıca 2 aşamada olup; a) doğru nedir kavramı içindedir ve ikincisi uygulamayı kapsayan boyut b) ne yapmalıyım. İlkeler güzel olsa bile önemli olan işleyiş ve uygulamalardır. Birçok birey etik kavramları kendi çerçevesinden yorumlayarak farklı boyuta çıkabilmektedir.</p>

Etik ahlak değil, ahlak felsefesidir, zarardan kaçınma temel ilkesidir.

Son Söz

Kültürlerdeki öğeler doğru veya yanlış olarak yorumlanmamalıdır. Yanlış, zarar verme ve suç kapsamındadır. Dolayısıyla kültürel farklılıklar bilgilendirme ile öğrenilebilir ve açıklanabilir olmalıdır. Trafikte sağ veya soldan geçişe göre uyarı olmalıdır. Girilmez uyarısı olmayan yola giren taşıta ceza kesilemez. Bunun gibi zarar, suç dışındakiler tanımlanmalıdır. Düzenleme ile oluşturulanlar uyarılmalı, uyarılara uymamak ceza kapsamındadır.

Dikkat edilmesi gereken, kültürel öğelerin insanları bir kalıba sokması ve bu sınırlar içinde kalması için kabul edilmemelidir. Sadece insanların tutum ve davranışlarının anlaşılması için bir faktördür.

Suç ve ceza kavramları ise, geleneklere göre tanımlanamaz. Kanı, ancak kan temizler yaklaşımı ile, namusun karşı tarafın kanını dökmek ile oluşamayacağı açıktır. Kabile kültüründe, bana dokunursan, ben de sana dokunurum yaklaşımı, insanların suç kapsamında olan yaklaşımlarda, karşılıklı hakların dengelenmesi için adalet boyutu öne çıkmaktadır. Adalet kavramı, bireyler değil, özel bu konuda eğitilmiş ve yetkili kurum ve kişiler tarafından uygulanmalıdır. Tarihsel boyut olarak kadı ve zamanımızda hakimler bu görevleri ifa ederler. Hocalar ve bugün için bilirkişiler ancak görüş sunarlar, karar üzerinde yetkileri olamaz.

Hukuk eğitimi ile diğer eğitim boyutu farklıdır. Her bireyin savunma hakkı olması demek, savunma onun suçsuzluğu anlamında olmayıp, hak edişine göre ceza almasıdır. Bazı sosyal

olarak medyada görülen, mahkemelerin cezalarının az görülmesi, kamu vicdanı ve sosyal olarak öngörülen ile hak edilenin ayrı olmasıdır. Hukukta

Bu açıdan zamanımızda tek kültür değil, karma kültürlü insanların varlığı belirgindir.

Kaynaklar

1. B. Güvenç. İnsan ve Kültür. Boyut Matbaacılık, İstanbul. 2018
2. Yedi Ölümcül Günah. Wikipedia
3. Civil Liberties, Wikipedia
4. Çocuk Hakları Beyannamesi: Madde 28-29.
5. Kohlberg. Laurence THOMAS: *Morality and psychological development. In A companion to ethics. Peter Singer. Blackwell companions to philosophy. Blackwell Publishers Inc. 2002, pages 565. pp: 464,*

M. A. Akşit Koleksiyonundan